



FORUM ZA  
SLOBODU  
ODGOJA

2015.



# Godišnje izvješće Foruma za slobodu odgoja za 2015. godinu

## **MOTO FORUMA**

Sretna, održiva, inkluzivna, suvremena i demokratska škola!

## **VIZIJA ŠKOLE**

Škola Foruma za slobodu odgoja je podređena dobrobiti učenika, te je izuzeta od utjecaja i samovolje vanjskih čimbenika. Ona učenicima omogućava da ostvare svoje obrazovne ciljeve i da razviju svoje potencijale. Učenik je središte škole.

Ona odgaja za ljudsko dostojanstvo i jednakost svih ljudskih bića neovisno o njihovoj boji kože, etničkoj pripadnosti, svjetonazoru i drugim karakteristikama. Ona usađuje dužnost suprotstavljanja zlu i nasilju. Ona je mjesto slobode, kreativnosti i kritičkog mišljenja.

Ona je mjesto učenja primjenjivih vještina, znanja i stavova u skladu s najsuvremenijim spoznajama znanosti, umjetnosti i tehnologije. Ona je mjesto izvrsnosti poučavanja.

Ona je prostor suradnje ravnatelja i učitelja. Oni su prepoznati i priznati kao stručnjaci koji žive svoj poziv posebno njegujući cjeloživotno obrazovanje. Oni su uzori učenicima u slobodi, kreativnosti i kritičkom mišljenju.

Ona je pokretač i mjesto okupljanja lokalne zajednice.



# Sadržaj

→	<b>UVOD</b>	<b>9</b>
→	<b>POSTIGNUĆA U 2015. GODINI</b>	<b>11</b>
→	<b>UNAPRJEĐENJE POUČAVANJA</b>	<b>13</b>
→	<b>GRAĐANSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE</b>	<b>14</b>
→	<b>PROGRAM “MEDIJACIJA”</b>	<b>19</b>
→	<b>UPRAVLJANJE ŠKOLAMA</b>	<b>25</b>
→	<b>PROJEKTI ZA DJECU I MLADE</b>	<b>28</b>
→	<b>SURADNJA</b>	<b>32</b>
→	<b>ISTRAŽIVANJA, ANALIZE I EVALUACIJE</b>	<b>36</b>
→	<b>ORGANIZACIJA</b>	<b>39</b>
→	<b>MEDIJSKI IZVJEŠTAJ</b>	<b>41</b>
→	<b>FINANCIJSKI IZVJEŠTAJ</b>	<b>42</b>
→	<b>PROJEKTI U 2015. GODINI</b>	<b>44</b>
→	<b>SEMINARI U 2015. GODINI</b>	<b>46</b>
→	<b>ZAHVALE I PARTNERSTVA</b>	<b>50</b>

### **Godišnje izvješće Foruma za slobodu odgoja za 2015. godinu**

Zagreb, 2016.

U ovom Izvješću sve se osobe odgovorne za poučavanje i učenje u osnovnoškolskome i srednjoškolskome obrazovanju nazivaju zajedničkim nazivom „učitelj“. Treba istaknuti da se naziv „učitelj“ odnosi na osobe obaju spolova.

Izrazi koji se koriste u ovome Izvješću, a koji imaju rodno značenje, bez obzira na to jesu li korišteni u muškom ili ženskom rodu, obuhvaćaju na jednak način muški i ženski rod.





Forum za slobodu odgoja je osnovan 21. prosinca 1992. godine, a registriran 9. lipnja 1998. godine.

Godina 2015. je 23. godina djelovanja.

→ **Upravni odbor**

Vesna Mihoković Puhovski, predsjednica  
dr. sc. Dubravka Miljković, članica  
mr. sc. Višnja Grozdanić, članica  
Marina Sabolović, članica  
prof. dr. sc. Lino Veljak, član  
dr.sc. Branko Ančić, član  
dr. sc. Mladen Domazet, član

→ **Izvršna tijela**

izvršna direktorica  
Eli Pijaca Plavšić

direktor financija  
Denis Čihor

direktor razvoja i programa  
Mario Bajkuša

→ **Zaposlenici**

voditeljica Programa Medijacija  
Ana Munivrana

voditeljica programa "Edukacijom do zdravlja"  
Biserka Šavora

voditeljice projekata  
Marina Brkić  
Višnja Pavlović

projektne suradnici  
Jelena Perak  
Tomislav Čakanić  
Filip Gospodnetić  
Domagoj Morić

Katarina Grbavac (do travnja 2015.)  
Matija Mihoković (do travnja 2015.)

voditeljica ureda  
Divna Rogić

→ **Treneri**

Ana Jurišić  
Ana Munivrana  
Ana Žnidarec Čučković  
Ana Šimić  
Andrea Petković

Andreja Kosorčić  
Biserka Šavora  
Branko Ančić  
Diana Batinić  
Domagoj Morić  
Eli Pijaca Plavšić  
Fadila Zoranić  
Gordana Novković-Poje  
Hicela Ivon  
Igor Miškulin  
Jasmina Ibišević Muminović  
Jelena Kuvač Kraljević  
Katarina Ivče Farnell  
Kim Anić  
Ljerka Dobaj Ristić  
Marina Brkić  
Mario Bajkuša  
Nina Vrdoljak  
Tamara Puhovski  
Tonča Jukić  
Vesna Kostović-Vranješ  
Vesna M. Puhovski  
Vesna Vlahović-Štetić  
Višnja Grozdanić  
Višnja Pavlović  
Vlasta Vizek-Vidović  
Zlatica Šimunović  
Zoran Pavletić  
Željka Kamenov

→ **Volonteri**

Adriana Relja  
Andrea Zekić  
Doris Brala  
Ela Jurko  
Ivan Hederić  
Ivana Došen  
Kristijan Kovačić  
Lucija Bošnjak  
Luka Juras  
Maja Popinjač  
Marko Prpić  
Monika Selimović  
Nikolina Džaja  
Petra Požgaj  
Sara Novak  
Vlatka Margetić



Forum za slobodu odgoja 2015. godinu obilježio je kontinuiranim razvojem, provedbom i završetkom velikog broja projekata financiranih iz fondova EU te je i dalje broj korisnika, partnera, suradnika i donatora rastao što je dovelo i do veće prepoznatljivosti Foruma kao organizacije koja vodi korisne programe i provodi ih kvalitetno i visoko profesionalno. Upravo takve impresije naših korisnika i partnera su nešto što je obilježilo i ovu godinu te potvrdilo kvalitetu programa koje provodimo.

2015. godina bila je važna i po razvoju i donošenju novog Strateškog plana za razdoblje 2015.-2018. godina koji je postavio nove Strateške ciljeve te u fokus postavio područja poput Upravljanja školama, Inkluzivnog obrazovanja, Obrazovanja za održivost te razvoja životnih i generičkih kompetencija, ali i razvoj naših postojećih programa poput iznimno prepoznatog programa Medijacija, u kojem je samo u 2015. godini održano čak 30 seminarskih grupa.

S obzirom na to da je na razini obrazovne politike 2015. godinu obilježio početak provedbe Strategije znanosti, obrazovanja i tehnologije te Cjelovite kurikularne reforme bitno je istaknuti kako smo kao organizacija civilnog društva razvoj naših strateških ciljeva isto tako temeljili na spomenutim dokumentima. Razvili smo i nove programe stručnog usavršavanja učitelja poput seminara „Kurikulum usmjeren na ishode učenja“, „Razvoj školskih razvojnih planova“, „Volontiranje u radu s djecom i mladima“ te prvi puta održali godišnju konferenciju Školske medijacije koja je bila izrazito posjećena te koju ćemo kontinuirano, svake godine održavati.

Održali smo suradnju i provodili uspješne projekte zahvaljujući potpori različitih domaćih institucija kao što su Grad Zagreb, Zagrebačka županija, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, Ministarstvo socijalne politike i mladih, Fondacija otvoreno društvo itd., ali i povećanoj suradnji sa osnovnim i srednjim školama u provedbi njihovih projekata. Održali smo niz sastanaka s predstavnicima lokalnih samouprava, školama i drugim institucijama vezanima uz različite oblike moguće suradnje, ali i provođenja različitih projekata.

Zaposlenici Foruma imenovani su i sudjeluju u cijelom nizu nacionalnih tijela/radnih skupina/povjerenstava/vijeća kao što su: Posebno stručno povjerenstvo za provedbu Strategije znanosti, obrazovanja i tehnologije, Partnerstvo za otvorenu vlast, Radna grupa za provedbu Operativnog programa kohezijskih fondova, Savjet za mlade Vlade Republike Hrvatske, Radna skupina za definiranje rada s mladima, Stručna radna skupina za izradu modela vanjskog vrednovanja u školama, Radna skupina za izradu Etičkog kodeksa učitelja, Radna skupina za izradu Strategije suzbijanja korupcije, Radna skupina za obrazovanje odraslih, Upravni odbor Koordinacije udruga za djecu, Upravni odbor *Network of Education Policy Centers* itd.

Potrebno je istaknuti kako je 2015. godina bila i godina u kojoj smo bili suočeni s mnogim vanjskim utjecajima te promjenama društveno-političkog konteksta koji su stvarali i dosta problema. Neki od njih su: natječaji u sklopu Europskog socijalnog fonda (ESF), koji su trebali biti objavljeni u travnju 2015. godine, a namijenjeni su organizacijama civilnog društva, nisu još uvijek objavljeni. To predstavlja veliku prijetnju organizaciji koja je doživjela u prethodne dvije godine veliki rast i razvoj; izrazito kašnjenje odobravanja finalnih izvještaja od agencija zaduženih za provedbu projekata financiranih sredstvima EU i isplaćivanja preostalih sredstava za odrađene projekte; društvena i politička klima u kojoj i dalje nije prepoznat društveno korisni rad organizacija civilnog društva i do kraja nedefinirani odnos prema obrazovnom sustavu (obrazovanje kao trošak, a ne investicija). Sve to na žalost dovelo je i do smanjenja broja zaposlenika te smo godinu završili s 12 zaposlenika.

Na kraju, u 2015. godini nastavili smo s programom volontiranja u Forumu te smo imali 18 volontera i volonterki koji su većim dijelom bili uključeni u projekt mentoriranja gdje su kao mentori radili s darovitim učenicima. Najljepše im zahvaljujemo na njihovom angažmanu, kreativnosti te želji da doprinesu pozitivnim promjenama u društvu. Posebno smo ponosni što je naš Mario dobio nagradu Volonterskog centra Zagreb kao značajan koordinator volontera.

Zahvala ide i Upravnom odboru Foruma za slobodu odgoja i volonterskom angažmanu svih članova i članica na njihovom entuzijazmu.

Zahvaljujemo i svim zaposlenicima Foruma za slobodu odgoja koji održavaju pozitivnu atmosferu, koji imaju razumijevanja za stalne promjene koje rad u organizacijama civilnog društva donosi, za solidarnost i kolegijalnost te što svojim entuzijazmom i odgovornošću prema poslu pokazuju kako im je stalo do promjena i stvaranja boljeg i kvalitetnijeg obrazovnog sustava u Hrvatskoj.

Posebno zahvaljujemo svim našim korisnicima, učiteljima, djeci i mladima, na ukazanom povjerenju, entuzijazmu i kreativnosti te našoj stalnoj inspiraciji.

U izvještaju o radu FSO-a u 2015. godini donosimo pregled svih najznačajnijih aktivnosti koje smo provodili, a već na sljedećoj stranici možete vidjeti naša najveća postignuća u 2015. godini. Izvještaj je koncipiran u skladu s ciljevima našeg novog Strateškog plana te je podijeljen prema programskim cjelinama koje smo provodili. U drugom dijelu izvještaja govori se o zagovaračkim i istraživačkim aktivnostima Foruma, a na samom kraju donosimo financijski izvještaj.

Eli Pijaca Plavšić. Izvršna direktorica

# POSTIGNUĆA U 2015. GODINI

Održali smo **39 seminarskih grupa** u svim dijelovima Hrvatske (prosječna ocjena svih održanih seminarskih grupa na skali od 1 do 5 bila je 4,74 kroz anonimne evaluacije).

Izdano je **670 potvrda** o stručnom usavršavanju.

U projektima u 2015. godini sudjelovalo je **3368 izravnih korisnika** i **4400 neizravnih korisnika**.

Izdali smo **7 novih publikacija**:

Pavlović V., Roth M., Morić D. (2015.). Volonterska kuharica. Zagreb. Forum za slobodu odgoja

Perak, J. ur. (2015.): Learning to be a good mentor: monitoring and evaluation system. Zagreb: Forum za slobodu odgoja

Svi smo mi djeca ovog svijeta: kako s učenicima razgovarati o izbjegličkoj krizi. (2015.) Forum za slobodu odgoja. Zagreb.

Pavlović, V., Karlović, A., Morić, D. (2015). Knjiga dobrih ideja. Zagreb: Forum za slobodu odgoja

Bouillet, D. i sur (2015.). Razvoj modela rane odgojno – obrazovne intervencije u osnovnoj školi: od ideje do evaluacije. Zagreb: Forum za slobodu odgoja.

Baranović, B. (2015.), Izrada i evaluacija školskog kurikuluma. Zagreb: Institut za društvena istraživanja i Forum za slobodu odgoja

Baranović, B. (2015), Školski kurikulum: teorijski i praktični aspekti, Zagreb: Institut za društvena istraživanja i Forum za slobodu odgoja

Organizirali smo **7 nacionalnih konferencija** na kojima je sudjelovalo **preko 800 sudionika**.

Na godišnji natječaj Oboji svijet! prijavio se rekordan broj učenika i škola - **566 kreativnih radova**, koje je izradilo preko 1600 učenika iz 19 županija iz cijele Hrvatske.

Proveli smo **13 novih projekata** te završili provedbu **5 velikih europskih projekata**.

Ostvarili smo oko 20-tak novih partnerstva s organizacijama civilnog društva, školama, međunarodnim organizacijama, fakultetima i sl.

Postali smo članovi (imenovani, izabrani) u nizu odbora, povjerenstava, radnih grupa, i sl. Neki od njih su: Posebno stručno povjerenstvo za provedbu Strategije znanosti, obrazovanja i tehnologije,

Partnerstvo za otvorenu vlast, Radna grupa za provedbu Operativnog programa kohezijskih fondova, Radna skupina za definiranje rada s mladima, Radna skupina za izradu nove Strategije suzbijanja korupcije, Radna skupina za obrazovanje odraslih, Stručna skupina za izradu modela vanjskog vrednovanja škola u RH, Savjet za mlade Vlade Republike Hrvatske.

Zaposlenici Foruma izabrani su za predsjednike Upravnih odbora u dvije važne organizacije – Mario Bajkuša izabran je za predsjednika Upravnog odbora međunarodne organizacije Network of Education Policy Centers, a Marina Brkić izabrana je za predsjednicu Koordinacije udruga za djecu.

Izradili smo Strateški plan za razdoblje 2015. – 2018. godine te sukladno njemu u prvoj godini razvili 2 nova programa stručnog usavršavanja: Kurikulum usmjeren na ishode učenja, i Volontiranje u radu s djecom i mladima.

Mario Bajkuša dobio je priznanje Volonterskog centra Zagreb za važnog koordinatora volontera.

Reagirajući na izbjegličku krizu uključili smo se u Inicijativu Dobrodošli! te izradili zbirku radionica za učitelje pod nazivom Svi smo mi djeca ovog svijeta: kako s učenicima razgovarati o izbjegličkoj krizi koja je poslana na sve osnovne i srednje škole u Hrvatskoj te smo dobili upit iz Makedonije da je ustupimo za prevođenje na albanski i makedonski jezik. Publikacija je dobila pozitivnu recenziju Agencije za odgoj i obrazovanje. Publikacija se može vidjeti [ovdje](#).

U sklopu GOOD inicijative za kvalitetno uvođenje građanskog odgoja i obrazovanja proveli smo kampanju Naučimo biti veliki te smo organizirali predizborno sučeljavanje političkih stranaka na temu Obrazovanje je bitno.



# UNAPRJEĐENJE POUČAVANJA

Cilj programa okupljenih pod nazivom "Unapređenje podučavanja" jest osuvremenjavanje i obogaćivanje nastavnog procesa s naglaskom na jačanju pismenosti i kritičkog mišljenja. Oba programa daju učiteljima skup tehnika, metoda i alata s kojima nastavu čine aktivnijom, a učenike i studente angažiranijima. Ukupno je u 2015. godini kroz programe unaprijeđenja poučavanja prošlo 85 učitelja na svim obrazovnim razinama.

## → Čitanje i pisanje za kritičko mišljenje

U 2015. godini u potpunosti su održane dvije seminarske grupe s ukupno 40 sudionika. I ove godine ostvarena je suradnja sa Zagrebačkom županijom koja je omogućila financijsko pokroviteljstvo za 20 sudionika zaposlenika škola kojima je osnivač županija. Treća seminarska grupa započela je s radom u studenom 2015. godine. Održavanje edukacije je još u tijeku. Prosječna ocjena održanih grupa je 4,76 na skali od 1 do 5 kroz anonimne evaluacije.

Neki od komentara sudionika:

*„Bilo mi je zadovoljstvo ići na radionice, mnogo sam naučila, preporučit ću kolegama, a vama voditeljicama zahvaljujem na strpljivosti, prihvaćanju i predanom radu.“*

*„Oduševila sam se ovim radionicama. Tako mi je drago što sam se odlučila prijaviti se. Hvala vam do neba!“*

*„Sve pohvale voditeljicama. Dobile smo puno novih znanja, poticaja i motivacije za naš budući rad.“*

13

## → Aktivno učenje i kritičko mišljenje u visokoškolskoj nastavi

U 2015. godini bilježimo pad interesa za sudjelovanje u programu te je održana jedna kotizacijska seminarska grupa u kojoj je sudjelovalo 23 sudionika. Prosječna ocjena seminara je 4,59 na skali od 1 do 5 kroz anonimne evaluacije.

Neki od komentara sudionika:

*„Svoje predavanja i seminare sam bolje strukturirala u smislu da su primjereniji studentskoj populaciji i senzibilitetu suvremenih generacija. Studenti su sada zadovoljniji jer su više uključeni.“*

*„Svjesnija sam pojedinih aspekata u procesu poučavanja i bolje upravljam njima. Ostavljam malo više vremena studentima za promišljanje dok čekam odgovor. Studenti su motiviraniji za izražavanje svoga mišljenja i stava.“*

*„Pohvale za kompetentno vođenje seminara i odličan pristup polaznicima.“*

Ostvarili smo suradnju s Rudarsko-geološko-naftnim fakultetom s kojim smo u partnerstvu provodili projekt vezan uz HKO. Za njih smo organizirali 2 seminara – Aktivno učenje i kritičko mišljenje u visokoškolskoj nastavi, a u 2016. godini za njih i njihove partnere s Fakulteta kemijskog inženjerstva i tehnologije organizirat ćemo seminar i superviziju pod nazivom „Kurikulum usmjeren na ishode učenja“.

## → Suvremenim metodama do novih kompetencija

U Obrtničkoj školi u Požegi održan je seminar Suvremenim metodama do novih kompetencija koji se sastojao od 6 radionica. Radionice su održane 6. i 8. srpnja 2015. godine na kojima je sudjelovalo 22 sudionika. Kroz anonimne evaluacije, seminar je ocijenjen ocjenom 4,00 na skali od 1 do 5.

# GRAĐANSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE

Integralno građansko obrazovanje je program koji se u Forumu provodi od samih početaka, a program ima za cilj osvijestiti ulogu aktivnog građanina u razvoju demokratske kulture. I kroz 2015. godinu Forum je kontinuirano radio na podizanju svijesti o važnosti aktivnog građanstva, demokratizacije, vladavine prava, ljudskih i dječjih prava, pluralizma i razvoju građanskih kompetencija. Zahvaljujući seminarima koji su se provodili kroz projekte u 2015. godini, pomogli smo učiteljima, stručnim suradnicima, ali i djeci i mladima da unutar svojih škola, sredina i lokalnih zajednica doprinesu razvoju građanskih kompetencija te osvještavanju važnosti aktivnog uključivanja u društveno-političke procese. Jedan od dokaza same potrebe za dodatnim znanjima ali i aktivnog građanstva je i izbjeglička kriza koja je pogodila u Hrvatsku, kroz koju smo bili svjedoci razumijevanja, podrške, empatije i nesebičnog pomaganja, ali i nerazumijevanja, predrasuda i govora mržnje. Važnost tematike, ali i potreba za podrškom u radu, učitelji i stručni suradnici su pokazali preuzimanjem nastavnih priprema „Svi smo mi djeca ovog svijeta: Kako s učenicima razgovarati o izbjeglicama“. Kao nositelji projekta GOOD inicijativa u suradnji s 40-tak organizacija civilnog društva provodili smo veliki projekt zagovaranja kvalitetnog uvođenja građanskog odgoja i obrazovanja u škole u Hrvatskoj te osmišljavali mnoge istraživačke, promotivne i zagovaračke aktivnosti.

U 2015. godini održano je 5 seminara u okviru Integralnog građanskog obrazovanja (seminar Pravo u svakodnevici) te je 107 učitelja, stručnih suradnika, ali i mladih osnaženo u prijenosu tema građanskog obrazovanja učenicima.

14

## → **GOOD inicijativa: prema građanskom odgoju i obrazovanju u školama, uz potporu Mreža fondacija Otvoreno društvo**

Forum je u 2015. godini krenuo u provedbu projekta kojemu je cilj informiranje o građanskom odgoju i obrazovanju te poticanje odgovornog uključivanja svih ključnih aktera (učitelja i nastavnika, učenika i roditelja), u javnu raspravu kako bi se u škole sustavno uveo kvalitetan Kurikulum građanskog odgoja i obrazovanja.

Projekt se provodi u partnerstvu s nizom organizacija civilnog društva koje čine GOOD inicijativu. U 2015. provedena su dva istraživanja kojima su se ispitivali stavovi građana o njihovim pravima i sudjelovanju u političkom odlučivanju te ispitivanje maturanata srednjih škola o građanskim kompetencijama. Na temelju rezultata istraživanja pokrenuta je javna kampanja koja je započela prvog dana školske godine 2015./2016. pod nazivom Naučimo biti veliki. Kampanja se sastoji od promotivnih video spotova koji su objavljeni na društvenim mrežama – šest spotova koji prikazuju šest ključnih dimenzija građanskog odgoja i obrazovanja (društvena, ljudsko-pravna, politička, gospodarska, ekološka i interkulturalna); paketa za škole koji se sastoje od plakata i letka sa osnovnim informacijama o građanskom odgoju i obrazovanju; te pokretanja stranice [www.naucimobitiveliki.goo.hr](http://www.naucimobitiveliki.goo.hr) na kojoj su dostupne detaljne informacije o kampanji te načinima uključivanja kao i detaljno opisanih šest ključnih dimenzija građanskog odgoja i obrazovanja.



Tijekom 2015. godine održano je niz javnih događanja kao što su: sastanci u Zagrebu, Rijeci, Splitu i Osijeku za organizacije civilnoga društva o važnosti uključivanja u kampanju, rasprava u Hrvatskom saboru o rezultatima istraživanja političke pismenosti mladih „Što građani mogu? Građanska kompetencija i politička pismenost mladih u Hrvatskoj“, rasprava na Sveučilištu u Rijeci „Kurikularna reforma kao odgovor na rastući demokratski deficit“, predizborno sučeljavanje u Hrvatskom novinarskom domu Obrazovanje u fokusu na teme obrazovanja i kurikularne reforme.

U predstojećem razdoblju, Forum u sklopu navedenog projekta planira organizirati sastanke GOOD inicijative te nastaviti s organiziranjem niza javnih događanja (okrugli stolovi, konferencije, sastanci sa različitim dionicima), kako bi upozorio na važnost provođenja kurikularne reforme te kvalitetnog uvođenja građanskog odgoja u škole. Osim toga, u svibnju 2016. godine očekuje se emitiranje spotova „Naučimo biti veliki“ na javnim i komercijalnim televizijama diljem RH.

## → *Nove metode učenja – Škola poduzetnosti*



15

Ekonomsko-birotehnička škola iz Slavonskog Broda je u sklopu projekta Youthpower: The power of tomorrow angažirala Forum za osmišljavanje i provođenje novog edukacijskog programa zahvaljujući uspješno provedenim edukacijskim programima za mlade iz područja poduzetnosti. Razvijen je edukacijski program „Nove metode učenja – Škola poduzetnosti“, na kojemu je sudjelovalo 15 učitelja i stručnih suradnika.

Edukacija je bila usmjerena na unaprijeđenje vještina sudionika u području novih metoda učenja i poučavanja u području poduzetnosti, javnog nastupa, pisanja životopisa i molbe, komunikacijskih vještina te projektnog razmišljanja kako bi novostečena znanja mogli lako primijeniti u nastavi i radu s učenicima.

Četverodnevna intenzivna edukacija održala se u Slavonskom Brodu od 6. do 9. srpnja 2015. godine. Seminar je ocijenjen s ocjenom 4,93 na skali od 1 do 5 kroz anonimne evaluacije. Iz usmene evaluacije bilo je vidljivo kako su sudonici bili izrazito zadovoljni stečenim znanjima, a posebno su to naglasili učitelji stručnih predmeta koji su rekli da će s učenicima aktivno upotrebljavati metode vezane za pisanje dopisa, molbi, životopisa i predstavljanja na intervjuu za posao.

Neki od komentara sudionika:

*„Najzanimljivija i najkorisnija edukacija na kojoj sam sudjelovala.“*

*„Najjača strana ovog seminara je zasigurno mnoštvo radionica i konkretnih primjenjivih primjera.“*

*Entuzijazam i iskustvo predavača bilo je vidljivo u svim danima seminara. Predavač je na jasan način prikazao dani materijal i obrađivao teme.“*

*„Sve što sam naučila ili znanja koja sam proširila ću moći koristiti u radu s učenicima (Venov dijagram boljeg upoznavanja, nastup pri razgovoru za posao, pisanje projekta...)“*

*„Slabe strane nisam uvidjela. Radionice i predavanja su se ispreplitali tako da se izbjegla monotonost i zamaranje sudionika. Izrazito praktične i primjenjive ideje za rad s učenicima i kolegama. Dinamično i zanimljivo.“*

## → **Regionalna potpora inkluzivnom obrazovanju, uz potporu Vijeća Europe**

Nastavili smo s aktivnostima na projektu Vijeća Europe Regionalna potpora inkluzivnom obrazovanju kojeg smo provodili u sklopu šireg konzorcija pod vodstvom Mreže centara za obrazovne politike. U Hrvatskoj smo u projektu radili sa 7 škola (Osnovna škola Vladimir Nazor, Ploče; II. gimnazija, Split; Osnovna škola Okučani, Okučani; Gospodarska škola Čakovec, Čakovec; Ekonomska i upravna škola, Osijek; Osnovna škola „Dr. Ivan Merz“, Zagreb i Gimnazija Bernardin Frankopan, Ogulin). Aktivnosti koje smo, u suradnji sa školama, provodili od 2014. godine uključivale su razvoj školskih projekata, implementaciju i superviziju projekata, razvoj školskih razvojnih planova. Predstavnici Foruma i škola sudjelovali su na međunarodnim sastancima i konferencijama projekta.



Od 11. do 14. listopada 2015. godine u Petrčanima kod Zadra održana je završna nacionalna konferencija projekta. Naglasak konferencije stavljen je na uključivanje svih u obrazovanje i obrazovni sustav – od učenika s poteškoćama, preko darovitih i izvanrednih učenika, do stranaca, Roma. Na konferenciji su sudjelovale sve škole iz Hrvatske uključene u projekt, a okupilo se 115 sudionika (učitelja, ravnatelja, učenika, njihovih roditelja). Konferencija je trajala dva dana, pa je tako prvog dana održano predstavljanje projekata svih škola, dok su drugi dan održane interaktivne radionice. Prilikom predstavljanja projekata, svi sudionici ukazali su na inkluziju u školskom sustavu i ujedno prikazali kako i na koji način su oni provodili svoje školske inkluzivne projekte. Drugog, završnog dana, održane su radionice za učenike, nastavnike i roditelje. Svaka grupa bila je posebno odvojena sa svojim predavačima gdje su na kreativan način učili o predrasudama, stereotipima, etiketiranju i sl. Poseban naglasak stavljen je na razvoj samopouzdanja učenika koji su svojim izlaganjima uvježbavali vještinu javnog nastupa. Anonimne evaluacije konferencije i radionica pokazale su kako su sudionici bili zadovoljni sadržajem i novim stečenim znanjima i vještinama, a konferencije je ocijenjena sa 4,41 na skali od 1 do 5.

U studenom 2015. godine u Sarajevu je održana finalna konferencija projekta na kojoj se okupilo oko 200 sudionika iz svih zemalja uključenih u projekt. Aktivnosti Foruma do kraja godine bile su vezane uz pomoć i podršku školama u izradi financijskih i narativnih izvještaja. Projekt je završio u prosincu 2015. godine, a sa školama s kojima smo surađivali ostvarili smo trajnu suradnju koja će se nastaviti na nizu drugih projekata.

Neki od komentara sudionika s konferencije:

*„Neka bude još ovakvih sadržaja, radionica, seminara, edukacija! Samo naprijed!“*

*„Vrlo mi se sviđao projekt te smatram da bi se sad sve riječi trebale prenijeti u djelo.“*

*„Uključiti sve učitelje iz svih škola!“*

*„Neka ovo ne bude samo ‘jedna lasta’. Nastaviti sa ovakvim projektima i povezati nas još više na svim razinama!“*

## → **Da sam ja netko! – razvoj demokratskih načela i aktivnog građanstva u radu s djecom na području Vukovarsko-srijemske i Osječko-baranjske županije uz potporu Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta**

Projektom je obuhvaćeno 59 učitelja i stručnih suradnika iz tri partnerske škole (Osnovna škola Josipa Kozarca iz Vinkovaca, Osnovna škola Josipa Matoša iz Vukovara i Osnovna škola Ljudevita Gaja iz Osijeka) s ciljem razvoja demokratskih načela i aktivnog građanstva u radu s djecom s posebnim odgojno-obrazovnim

potrebama. Učitelji i stručni suradnici su prošli program stručnog usavršavanja koji se sastojao od Edukacije iz područja aktivnog građanstva i demokratskih načela i Edukacije Napredni program medijacije sa jednom dvodnevnom doedukacijom unutar koje je stavljen naglasak na prijenos znanja i vještina u radu s učenicima s problemima u ponašanju te kako na inkluzivan način uključiti sve učenike u navedene teme.



Kroz Edukaciju iz područja aktivnog građanstva i demokratskih načela, koja se sastojala od dva dvodnevna seminara Pravo u svakodnevicu (13. i 14. ožujka 2015; 17. i 18. travnja 2015.), 23 učitelja i stručna suradnika steklo je nova znanja i vještine o demokratskim načelima, upoznali su se s vladavinom prava i njenim načelima, povećali samopouzdanje u radu s učenicima te unaprijedili metode i oblike podučavanja. Svi uključeni nastavnici i stručni suradnici svoja su znanja i vještine prenijeli učenicima kroz radionice koje su obuhvatile teme edukacije. Na taj način su izravno radili s učenicima na jačanju njihovih kompetencija, kritičkog mišljenja, osvještavanja važnosti ljudskih prava, prava na obrazovanje i važnosti života u zajednici.



U edukaciji Napredni program medijacije sudjelovalo je dodatnih 20 učitelja i stručnih suradnika koji su prošli Osnovni seminar medijacije u 2013. godini u sklopu Europskog projekta Rane odgojno-obrazovne intervencije temeljene na pokazateljima uspješnosti koju je provodio Forum. Kroz edukaciju sudionici su proširili svoja znanja iz područja nenasilne komunikacije, rješavanja sukoba i samog procesa medijacije. Edukacija je održana u Osnovnoj školi Josipa Matoša u Vukovaru, u dva dijela: dvodnevni Napredni seminar iz medijacije 8. i 9. svibnja 2015. godine i dvodnevna doedukacija iz medijacije 12. i 13. lipnja 2015. godine. Kroz vježbe i igranje uloga naučili su prepoznati te konstruktivno sudjelovati u sukobima, kao i preuzeti funkciju medijatora te pružiti podršku učenicima, roditeljima i kolegama da sukobe riješe na nenasilan način poštujući integritet svakoga u sukobu.

Sudjelovanjem u edukacijama i održavanjem radionica s učenicima, nastavnicima i stručnim suradnicima su razvili i povećali kompetencije za svakodnevni rad s djecom i mladima u području građanskog odgoja i obrazovanja. Kroz projekt je održano 56 radionica u kojima je sudjelovalo 695 učenika i 11 djelatnika škola.

### **→ Školski volonteri – osnaživanje javnih odgojno-obrazovnih ustanova za uključivanje volontera u rad s djecom i promicanje volonterskih inicijativa, uz potporu Europske unije i Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva**

U ožujku 2014. godine započela je provedba 18-mjesečnog projekta u partnerstvu s Udruvom MoSt iz Splita, Zagrebačkom županijom i Osnovnom školom Luka iz Seseveta. Cilj projekta bio je odgovoriti na potrebu promicanja volontiranja u odgojno-obrazovnom sustavu u Hrvatskoj, te potrebu podrške školama u organiziranju volonterskih aktivnosti za učenike.

Ključni rezultati projekta u 2015. godini su:

- 12 škola je aktivno sudjelovalo u projektu otvaranjem volonterskih pozicija: OŠ Josipa Zorića, Dugo Selo; SŠ Jastrebarsko; OŠ Bogumila Tonija, Samobor; OŠ Luka, Sesvete; OŠ Nikole Tesle, Zagreb; OŠ Frana Galovića, Zagreb; X. Gimnazija „Ivan Supek“, Zagreb; OŠ Sesvete, Sesvete; OŠ Antuna Mihanovića, Zagreb; OŠ Pojišan, Split; Tehnička obrtna škola, Split; Elektrotehnička škola, Split;
- provedena je trodnevna edukacija za učitelje i stručne suradnike te volontere na kojoj su stekli kompetencije za pokretanje volonterskih programa u školama te kako kvalitetno voditi volontere;
- 40 mladih nezaposlenih stručnjaka volontiralo je u odabranim školama, u direktnom radu s

djecom i mladima te provođenjem volonterskih projekata i programa;

- implementirani su volonterski programi u svih 12 škola, s 34 volonterska projekta i 38 volonterskih akcija, a u volonterske aktivnosti bilo je uključeno 2118 učenika i 498 roditelja. Aktivnosti programa su pokrivale sljedeće teme: pokretanje volonterskih klubova, organiziranje volonterskih akcija, projekti vršnjačke podrške, projekti zaštite okoliša, uređivanje prostora u i oko škole, edukativne aktivnosti za učenike i roditelje i mnoge druge;
- provedene su dvije dodatne edukacije (seminar iz medijacije i projektnog upravljanja) i 16 supervizijskih sastanaka u cilju podrške sudionicima za bolje i kvalitetnije provođenje projekata;
- kreirana su i podijeljena dva letka MEMENTO O VOLONTIRANJU za nastavnike i učenike (korisni i kao radni listovi) te je objavljena publikacija VOLONTERSKA KUCHARICA – priručnik za pokretanje volonterskih programa u školama;
- provedena je javna promocija volontiranja među djecom, roditeljima, odgojno-obrazovnim djelatnicima te širom javnosti;
- održane su dvije finalne konferencije: u Zagrebu i u Splitu na temu školskog volontiranja s oko 200 sudionika na kojoj su nacionalni i međunarodni stručnjaci govorili o važnosti odgoja za volontiranje, poveznici između volontiranja i građanskog odgoja i obrazovanja te o ulozi

volontiranja u novoj kurikularnoj reformi koja se trenutno provodi. Također, sudionici su mogli čuti više o provedenim volonterskim programima od strane samih škola.



# PROGRAM "MEDIJACIJA"

U 2015. godini program Medijacija puni sedmu godinu svog djelovanja u Forumu za slobodu odgoja.

Glavno obilježje programa u 2015. godini bila je priprema i održavanje I. godišnje Konferencije školske medijacije, koja je 22. siječnja 2015. godine u dvorani Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta okupila preko 100 sudionika te izlagača, među kojima i dvije inozemne stručnjakinje iz Finske i Slovenije. Ističući ključne ideje konferencije o tome da: „vjerojatno nema škola bez nasilja, ali ima onih koje se znaju s njim nositi; koje znaju učiti djecu tome da su biti povrijeđen i nekog povrijediti univerzalna ljudska iskustva, usprkos kojima ipak možemo biti miroljubivi i tolerantni“ (Maija Gellin, Sovitelu Verso, Finska), te ideje kako je: „medijacija arhitektura, a ne arheologija“ (Tanja Pia Metelko, Concordia, Slovenija), školski su medijatori dodatno osnaženi, povezani i potaknuti na daljnje usavršavanje.

Europa i cijeli svijet suočeni su sa sve većim strahom, porastom nasilja, terorizmom, s izbjegličkom i humanitarnom krizom. Zajednički život u kompleksnom suvremenom društvu može dovesti do nedostatka tolerancije prema drugima i drugačijima. U 2015. godini, Međunarodni dan tolerancije nije bio samo jedan u nizu dana kada treba pokazati snošljivost prema drugima, već poziv na promišljanje o toleranciji svakog dana. Vrijednosti kao što su tolerancija i suradnja, zajedno s nepokolebljivim zalaganjem za mir u cijelom svijetu jedini su način da živimo zajedno, bez ratova i mržnje. I ove godine pitali smo djecu i mlade – Što je za vas (ne) tolerancija?. Tako je s najvećim uspjehom dosad obilježen Međunarodni dan tolerancije. Ova manifestacija uključuje tisuće djece i nastavnika u Hrvatskoj u promišljanje o toleranciji i nenasilju.

Tijekom 2015. godine u okviru programa Medijacija provodilo se 9 projekata za djecu i mlade te njihove učitelje, savjetnike i pomagače. Podržani su od različitih institucija lokalne (Grad Zagreb), županijske (Zagrebačka županija) i državne uprave (Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta), kao i sredstvima Europske unije (IPA 2010; ESF; program Mladi na djelu). Nastavljena je suradnja s Centrom za socijalnu skrb Zagreb te njegovim podružnicama, u osnovnoj i naprednoj obuci iz medijacije za djelatnike koji rade s obiteljima, zatim s Dječjim domom Zagreb, Centrom za odgoj i obrazovanje Dubrava te Centrom za odgoj djece i mladeži Zagreb.

Stručnjaci programa Medijacije sudjelovali su u kreiranju i provedbi niza edukacijskih programa te u brojnim partnerskim suradnjama.

## → Školska i vršnjačka medijacija

### **Pokreni promjenu! – volontiranje mladih za izgradnju kulture mira!“, uz potporu Europske unije i Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske**

Aktivnosti projekta su se odvijale na području Zagrebačke, Primorsko-goranske i Splitsko-dalmatinske županije te Grada Zagreba, a cilj projekta je bio promicati volontiranje i socijalnu osjetljivost djece i mladih te suradnju civilnog društva i institucija koje brinu o djeci i mladima.

Projekt je trajao 2 godine, u partnerstvu s Udrugom MoSt iz Splita, Regionalni info centar za mlade „UMKI“ iz Rijeke, Osnovnom školom Milana Brozovića iz Kastva, Osnovnom školom Tina Ujevića iz Zagreba, Osnovnom školom Nikole Hribara iz Velike Gorice, Gradom Zagrebom, Zagrebačkom županijom te Gradom Velika Gorica.

Ključni rezultati projekta u 2015. godini su:

- provedba lokalnih volonterskih projekata. U suradnji s mentorima, djeca i mladi iz 78 različitih škola, ustanova i udruga proveli su 64 lokalna volonterska projekta u kojima je sudjelovalo oko 3900 djece i mladih. Projekti su uključivali osnivanje volonterskih klubova, vršnjačku medijaciju, pomoć u učenju, pomoć starijima i nemoćnima, brigu za okoliš i zdravlje, sprečavanje nasilja i drugo;

- organizirana je I. Godišnja konferencija školske medijacije uz podršku Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta u cilju davanja podrške stručnjacima u radu s djecom i mladima koji se bave prevencijom nasilja. Na konferenciji je sudjelovalo 102 školska medijatora i učenika kao i međunarodni i nacionalni predavači iz područja školske medijacije (Maija Gellin, MA, voditeljica projekta Školske medijacije u Finskoj, Tanja Pia Metelko, PhD, direktorica Instituta za medijaciju Concordia iz Slovenije te drugi);
- snimljen je 30-minutni dokumentarni film Pokreni promjenu u kojem su prikazani djeca i mladi te njihovi mentori u provedbi svojih volonterskih projekata u sve četiri županije, dostupan na YouTube: <https://www.youtube.com/watch?v=gXUXkxf52w>;
- održana je finalna konferencija Volontiranje djece i mladih za izgradnju kulture mira, 20. ožujka 2015. u Zagrebu na kojoj je sudjelovalo 150 sudionika (stručnjaka, volontera te djece i mladih). Na konferenciji su predstavljeni ključni rezultati projekta te su održana dva predavanja: Kako školski volonterski programi mijenjaju organizacijsku kulturu škola? od strane doc. dr. sc. Bojana Ćulum s Filozofskog fakulteta u Rijeci i Volontiranje i sreća od strane prof.dr.sc. Majde Rijavec s Učiteljskog fakulteta u Zagrebu. Osim tih, održana su i predavanja o psihološkoj dobrobiti volontiranja za djecu i mlade i važnosti volontiranja u kontekstu građanskog odgoja i obrazovanja. Stavljene su naglasak na prikaz uspješnih volonterskih inicijativa i akcija koje su se tijekom trajanja projekta provodile u školama. Osim toga, na konferenciji je premijerno prikazan Dokumentarni film o volontiranju učenika i o projektu, a svaki je sudionik dobio i edukacijski paket koji je sadržavao Knjigu dobrih ideja, kalendar Oboji svijet!, Forumov rokovnik i ostale promotivne materijale.

## Rane odgojno-obrazovne intervencije temeljene na pokazateljima uspješnosti, uz potporu Europske unije i Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske

20



U Vukovaru je 30. siječnja 2015. godine održana završna konferencija, u sklopu EU projekta Rane odgojno-obrazovne intervencije temeljene na pokazateljima uspješnosti, pod nazivom Podrška učenicima s problemima u ponašanju u osnovnoj školi.

Konferencija je okupila nacionalne (Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, Agencija za odgoj i obrazovanje, Ured pravobraniteljice, Upravno odjel za obrazovanje i šport Vukovarsko-srijemske županije) i lokalne dionike te stručnjake s ciljem poticanja rasprave o potrebi za sustavnim provođenjem modela ranih odgojno-obrazovnih intervencija, održivosti modela, kao i usklađivanja potreba škola s aktualnom hrvatskom odgojno-obrazovnom politikom unutar navedenog područja. Predstavljene su aktivnosti, istraživanje i publikacija pod nazivom Razvoj modela rane odgojno-obrazovne intervencije u osnovnoj školi: od ideje do evaluacije nastala zahvaljujući razvoju i implementaciji modela ranih odgojno-obrazovnih intervencija s ciljem osiguranja jednakih mogućnosti za uspješno obrazovanje djece s problemima u ponašanju. Zaključak konferencije bio je da je model rane odgojno-obrazovne intervencije itekako potreban školama kako bi se osnažile za rad s djecom s problemima u ponašanju i da je model u skladu sa Strategijom obrazovanja, znanosti i tehnologije.

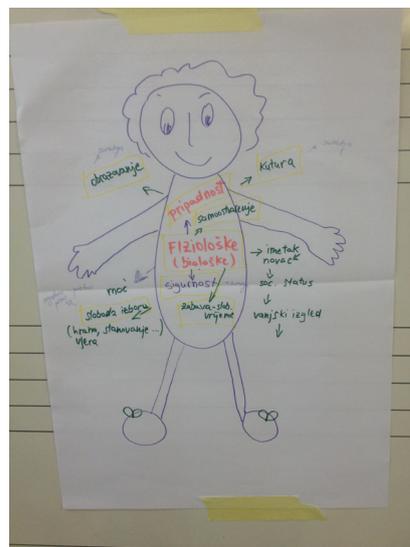
U projekt je bilo uključeno šest škola iz pet županija Republike Hrvatske: Osnovna škola „Đuro Ester“ iz Koprivnice, Osnovna škola Gvozd iz Vrginmosta, Osnovna škola Josipa Kozarca iz Vinkovaca, Osnovna škola Josipa Matoša iz Vukovara, Osnovna škola Ljudevita Gaja iz Osijeka i Osnovna škola „Matija Gubec“ iz Cernika. Škole su imale ulogu partnera u projektu te su kroz istraživanja, SWOT analize, edukacije i supervizije pripremane za razvoj i implementaciju školskih planova podrške ranih odgojno-obrazovnih intervencija. Kroz projektne aktivnosti škole su imale podršku vanjskih stručnjakinja na projektu prof.dr.sc. Dejanke Bouillet, doc.dr.sc. Tee Pavin Ivanec sa Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, doc. dr.sc. Valentine Kranželić s Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i supervizorice Jelene Bićanić, socijalne pedagoginje iz Osnovne škole Matka



Laginje. Edukacije i supervizije kao i sama podrška vanjskih stručnjakinja bile su usmjerene osnaživanju škola u jačanju kapaciteta za uspješan rad s djecom s problemima u ponašanju. Cijeli školski kolektivi su stekli kompetencije koje su koristili u provedbi školskog plana podrške učenicima s problemima u ponašanju tijekom osam mjeseci. U navedenom periodu, 153 učenika i njihovih roditelja je sudjelovalo u raznim aktivnostima koje su bile usmjerene za njihovo osnaživanje, razvoj kompetencija i životnih vještina. Projekt je završio u veljači 2015. godine.

## Oboji svijet bojama tolerancije: učiti demokraciju i toleranciju, uz potporu Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta

Kroz projekt, koji se provodio u 2015. godini te se nastavlja i u 2016. godini, osnažena je uloga djece i mladih u aktivnom građanstvu, zagovaranju ljudskih prava i demokratskih načela, nenasilnoj komunikaciji i dijalogu. Projektne aktivnosti kojima se to postiglo su: analiza dječje perspektive ljudskih prava kroz radove koji su pristigli na natječaj Oboji svijet! u 2014. i 2015. godini (stavovi 1000 djece iz cijele Hrvatske), radionicama za djecu i mlade u dvije županije (Grad Zagreb i Koprivničko-križevačka županija), natječajem i nacionalnom kampanjom Oboji svijet! koja se tradicionalno održava već 6 godina za redom te Edukacijskim programom za ljudska prava, demokraciju, aktivno građanstvo i toleranciju za učitelje i stručne suradnike iz navedenih županija. Zahvaljujući implementaciji projektnih aktivnosti osiguran je prijenos znanja, vještina te osvještavanje sudionika, a posljedično i društva o važnosti nenasilne komunikacije, ljudskih i dječjih prava, kritičkog mišljenja, socijalne osjetljivosti, samosvijesti, tolerancije i dijaloga. U projektu su sudjelovale Osnovna škola Miroslava Krleže iz Zagreba te Osnovna škola „Đuro Ester“ iz Koprivnice kao partneri. U sklopu Edukacijskog programa za ljudska prava, demokraciju, aktivno građanstvo i toleranciju provedeni su seminari Pravo u svakodnevici i Osnovni seminar medijacije u navedenim županijama u kojima je sudjelovalo 57 učitelja i stručnih suradnika. Edukacija je ocijenjena ocjenom 4,68 kroz anonimne evaluacije (na skali od 1 do 5).



Neki od komentara sudionika:

*„Dobili smo novi uvid o temama sa kojima se susrećemo i našem okruženju – pohvale.“*

*„Nadam se da ću iskoristiti sve teme posebno na Vijeću učenika. Ista stvar je i s metodama – primjenjivo, konkretno i korisno.“*

Projekt se nastavlja i u 2016. godini u kojoj će se provesti dva dvodnevna seminara Pravo u svakodnevici i Osnovni seminar medijacije za učitelje i stručne suradnike s područja Koprivničko-križevačke županije.

## Akademija vršnjačke medijacije, uz potporu Grada Zagreba, Odjela za mlade Ureda za obrazovanje, kulturu i sport



Zahvaljujući podršci Grada Zagreba te stručnom timu Foruma, provodio se projekt Akademija vršnjačke medijacije. Učenici iz X. gimnazije „Ivan Supek“, Škole za medicinske sestre Vrapče, Prve gimnazije, Prve ekonomske škole te Učeničkog doma Novi Zagreb prošli su dvije edukacije iz područja medijacije i ljudskih prava. Zajedno s njima, edukacije su prošli i mladi, budući stručnjaci u radu s djecom, koji su im pomogli u pripremanju tema iz navedenih područja. Učenici i mladi mentori su dobili i nastavne pripreme Možemo to riješiti i Pokreni promjenu te su uz podršku stručnjaka iz Foruma proveli radionice iz područja komunikacije, rješavanja sukoba, medijacije te

ljudskih prava u odgojno-obrazovnim ustanovama koje su sudjelovale u projektu. Sveukupno je provedeno 14 radionica u kojima je sudjelovalo 316 učenika.

Neki od komentara nastavnika:

*„Učenici su bili zadovoljni aktivnostima, bilo im je zabavno, ali i edukativno u isto vrijeme. Međusobno su surađivali i pritom razvijali komunikaciju u razredu.“*

*„Učenici su grupno izrazili zadovoljstvo radionicom i izjavili kako smatraju da će im naučeno koristiti u svakodnevnom komuniciranju s vršnjacima, roditeljima i svim ostalim osobama oko njih.“*

## **Pokreni promjenu! – prevencija vršnjačkog nasilja aktivnim uključivanjem djece i mladih, uz potporu Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta**

U partnerstvu sa šest škola (Osnovna škola Sesvetski Kraljevec, Zagreb, Zrakoplovna tehnička škola Rudolfa Perešina, Velika Gorica, Osnovna škola Ksavera Šandora Gjalskog, Zabok, Zdravstvena škola, Split, Osnovna škola Tomaša Goričanca, Mala Subotica, Osnovna škola Iver, Sesvete, Osnovna škola Kozala, Rijeka), i tri udruge (Udruga MoSt, Split; Regionalni info centar za mlade „UMKI“, Rijeka; Autonomni centar-ACT, Čakovec), Forum je s učiteljima i učenicima provodio obrazovni program iz područja medijacije i nenasilnog rješavanja sukoba, poticao provođenje radionica o komunikaciji, nenasilju, rješavanju sukoba, te održavanju volonterskih akcija kojima su učitelji, učenici i škole surađivali sa lokalnim zajednicama i promovirali vrijednosti nenasilja, konstruktivne komunikacije i rješavanja sukoba.



U programe obuke iz medijacije bilo je izravno uključeno 120 učitelja i 126 učenika. U 105 provedenih radionica na temu medijacije, nenasilja i komunikacije uključeno je ukupno 1995 učenika. Osim toga, škole su uz pomoć udruga uključenih u projekt provele 13 volonterskih akcija u kojima je sudjelovalo ukupno 404 učenika, a posvetili su se primjerice očuvanju lokalne kulturne baštine, pomagali su učenicima romske nacionalne manjine u učenju ili su primjerice sakupljali donacije za članove Društva multiple skleroze. Ovim aktivnostima su učitelji i učenici usvojili nova znanja, proširili ih na razini škole te ih koristili u lokalnoj zajednici čime su doprinijeli građenju nenasilnog i konstruktivnog društva.

22

## **Medijacija u školi – prevencija nasilja među djecom i mladima, uz potporu Zagrebačke županije, Upravnog odjela za prosvjetu, kulturu, šport i tehničku kulturu**

Kao nastavak višegodišnjeg projekta, nastavljena je edukacija učitelja i stručnjaka koji rade s djecom i mladima s područja Zagrebačke županije. Tako je u 2015. godini održana grupa Naprednog programa medijacije u kojem je sudjelovalo 25 školskih medijatora. Kroz šestomjesečnu implementaciju programa, razvijene su napredne stručne vještine sudionika. Velik je korak napravljen i u implementaciji medijacije u školama u ovoj županiji – pokrenute su brojne aktivnosti vršnjačke medijacije (klubovi malih medijatora, izvannastavne i projektne aktivnosti i dr.), a sve kao rezultat edukacije i stalne podrške od strane Foruma i entuzijazma samih učitelja i ravnatelja.

### **→ Medijacija u sustavu socijalne skrbi**

Stručnjaci u sustavu socijalne skrbi u svom iznimno zahtjevnom i odgovornom poslu nalaze se u višestrukim ulogama i često savjetujući korisnike primjenjuju tehnike rješavanja sukoba. Bilo da rješavaju sukobe među djecom i mladima bez odgovarajuće roditeljske skrbi, mladih s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama, mladih u postupku izvansudske nagodbe, ili pak među supružnicima i članovima obitelji od iznimne su im koristi vještine savjetodavnog razgovora i medijacije u upravljanju složenim konfliktnim situacijama.

## Od srca do srca: jačanje kapaciteta djelatnika u sustavu socijalne skrbi, uz potporu Grada Zagreba, Ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Zahvaljujući podršci Grada Zagreba te suradnji s Centrom za odgoj i obrazovanje Dubrava, Dječjim domom Zagreb, Domom za odgoj djece i mladeži Dugave te Centrom za socijalnu skrb Zagreb, Forum u suradnji s trenerskim timom pripremio i proveo Napredni edukacijski program Medijacije.

Forumove trenerice Ana Žnidarec Čučković i Nina Vrdoljak vodile su Napredni seminar medijacije 5. i 6. studenog 2015. godine u Centru za odgoj i obrazovanje Dubrava. Sudionici su dobili i priručnik „Od srca do srca: komunikacijski modeli kao alat u medijaciji“. Grupa je u periodu od 4 mjeseca prošla dodatne edukacijske susrete (doedukacije), na kojima su se primjenjivale supervizijske tehnike kao što su reflektiranje, grupni rad, kreativne tehnike, igranje uloga, diskusije. Tijekom susreta, sudionici su iznosili vlastite slučajeve iz prakse te su vježbali na konkretnim slučajevima i primjerima te dijelili iskustva i izazove u primjeni. Svim sudionicima koji su ispunili obaveze programa uručen je Certifikat koji omogućuje upis u Registar izmiritelja.



### → **Stručno usavršavanje učitelja, ravnatelja i stručnih suradnika**

U edukaciji iz medijacije, polaznici uče kako nepristrano, spremno i empatično ući u ovaj komunikacijski proces dajući podršku sukobljenim stranama u rješavanju sukoba. Usavršavajući vještinu aktivnog slušanja, razumijevanja sukoba te ohrabrivanja sukobljenih strana u samostalnom pronalasku rješenja, budući medijatori stječu dodatnu sigurnost u ponekad vrlo teškim i opterećujućim situacijama sukoba s kojima se susreću u svojoj praksi.

Neki od komentara:

*„Često sam se na samom početku rada u školi našla u situacijama kad bih sebi ili nekom drugom najlakše ‘počupala svu kosu s glave’. U takvim trenucima jednom prilikom, pedagoginja mi je savjetovala kako bi bilo dobro proći i proučiti medijaciju. I sada nakon 10 godina, uistinu tvrdim kako je to nešto što bi svi trebali proći..”*

*„Mišljenja sam da program medijacije trebaju proći sve učiteljice; i radi sebe i radi učenika i roditelja.”*

*„Planiram početi vježbati s djecom vještine potrebne za medijaciju od njihove 4. godine, da bi izvježbali biti mali medijatori do polaska u školu (javit ću vam rezultate!!!)”*

*„Jedna od najboljih edukacija na kojima sam bila, izuzetno dobro osmišljena i organizirana. Odlični treneri. Odlične teme. A ono što je izdvaja od ostalih korisnih edukacija je to da je ovo jedna od rijetkih edukacija koja je ZAPRAVO INSPIRATIVNA i mislim da će zaista rezultirati i realizacijom projekata.”*

*„Medijacija je vrlo učinkovita i pomaže u komunikaciji te donosi dobro ljudima. Polako ‘ulazi u krv’ pristupati ljudima na taj način u poslovnom okruženju, ali i u svakodnevnim situacijama. Medijacija mi je poboljšala kvalitetu života i na tome sam vam jako zahvalna!”*



U 2015. godini Osnovni seminar iz medijacije završilo je 426 sudionika kroz 23 seminarske grupe, a Napredni program 120 sudionika, kroz 7 seminarskih grupa. Povratne informacije sudionika kroz anonimne evaluacije iznimno su pozitivne i potiču nas da nastavimo razvijati Program Medijacije.

Održali smo seminare u Zagrebu, Velikoj Gorici, Rijeci, Zaboku, Hreljinu, Splitu, Maloj Subotici, Metkoviću, Bebrini, Kninu, Cista Velikoj i Vukovaru.

# UPRAVLJANJE ŠKOLAMA

## → **Razvoj kurikulumske kulture: osnaživanje škola za razvoj i implementaciju školskog kurikulumu, uz potporu Europske unije**

Provedba projekta kojeg su zajedno provodili Forum i Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja Instituta za društvena istraživanja u Zagrebu nastavljena je i u 2015. godini. Projekt je započeo u kolovozu 2013. godine i trajao do veljače 2015. godine, a provodio se uz potporu Europske unije, Ministarstva znanosti obrazovanja i sporta te Agencije za odgoj i obrazovanje. Glavni cilj projekta bio je osnažiti dionike obrazovnog sustava za djelotvoran razvoj, implementaciju i evaluaciju školskih kurikulumu u obveznom obrazovanju. Projekt je svojim aktivnostima obuhvatio brojne relevantne dionike u obrazovanju – predstavnike nadležnih agencija, školske ravnatelje, učitelje i stručne suradnike.

Nakon većine provedenih aktivnosti u 2013. i 2014. godini u siječnju i veljači 2015. godine održan je drugi supervizijski sastanak sa školskim timovima te završna konferencija na kojoj su bile predstavljene i dvije publikacije nastale u okviru projekta: Školski kurikulum: teorijski i praktični aspekti te Izrada i evaluacija školskih kurikulumu: pojmovi i postupci. Publikacija Izrada i evaluacija školskog kurikulumu poslana je na sve osnovne škole u Hrvatskoj. Završna konferencija održana je u Opatiji 11. veljače 2015. godine na kojoj su se okupili predstavnici nadležnih agencija, ministarstava, školski ravnatelji, učitelji i stručni suradnici te predstavnici 60 škola iz 10 županija koji su bile uključene u projekt. Na konferenciji se raspravljalo o važnosti razvoja školskih kurikulumu i njihovog utjecaja na školsko ozračje. Predstavljene su i primjeri dobrih praksi kurikulumu u Hrvatskoj te novi školski kurikulumu koje su izradile škole uključene u projekt. Kroz projekt je educirano 40 nastavnika iz 10 županija, uključeno je 180 učitelja iz 60 škola u Hrvatskoj, razvijeno je 60 školskih kurikulumu te je o projektu informirano 200 ravnatelja iz 10 županija.

Na samom završetku projekta napravili smo evaluaciju među svim direktnim korisnicima (treneri, predstavnici školskih timova i ravnatelji), jer nas je zanimalo njihovo mišljenje o projektu. Rezultati su pokazali (N=91) kako je prosječna ocjena projekta 4,4.

Neki od komentara sudionika i sudionica projekta:

*„Projekt je uspješan po tome koliko je obostrano zadovoljstvo onoga što od sebe očekujemo i onoga što smo doista postigli. Školska klima, razvijeni i metodički razrađeni kurikulumu, pozitivna sinergija, a najvažnije međusobna trajna povezanost iznjedrili su se kao produkt projekta. Mogućnost suradnje sa projektnim, ekspertnim i školskim timovima neprocjenjivo je profesionalno iskustvo.“*

*„Čast je i zadovoljstvo bilo biti dio projekta, započetog, ali nikako gotovog u bilo kojem pogledu. Hvala na suradnji, a nadasve na velikom srcu.“*

*„Prvi put sam sudjelovala u ovako poticajnoj, sadržajno jasnoj i sjajno organiziranoj edukaciji. Jako su me veselila nova poznanstva i izmjene iskustava.“*

*„U ovom projektu je jasno pokazano da moramo mijenjati način rada s učenicima i prilagođavati ga*



*prema njihovim potrebama i interesima.“*

*„Projekt daje hvalevrijedan doprinos u poboljšanju odgojno - obrazovnog sustava Republike Hrvatske. Fokusiran je na potrebe i interese učenika i na odlučivanje škole.“*

*„Konkretan, sveobuhvatan, nešto novo i jako dobro. Smatram da je ovo nešto što je iskristaliziralo neke stvari koje mnogim učiteljima nisu bile jasne.“*

## → **Projekt o EU projektima: potpora školama u prijavi i provedbi projekata financiranih iz fondova Europske unije, uz potporu Grada Zagreba, Ureda za programe i projekte Europske unije**



Zahvaljujući implementaciji projekta škole su se osnažile na korištenje europskih fondova u svrhu razvoja i unaprjeđenja obrazovanja kroz provedbu seminara za učitelje, stručne suradnike i/ili administrativno osoblje osnovnih i srednjih škola s područja Grada Zagreba. Navedeno je postignuto uključivanjem 21 sudionika u projektne aktivnosti kroz koje su se informirali, osnažili i educirali o programima, fondovima i upravljanju projektima sufinanciranim iz sredstava Europske unije. Seminar je trajao tri dana u kojem su sudionici dobili potrebna znanja i vještine o pisanju projektnih prijedloga kao i o Project Cycle Managementu. Na kraju seminara sudionici su dali povratnu informaciju na sadržaj i organizaciju samog seminara u vidu anonimne evaluacije. Seminar je ocijenjen ocjenom 4,82 (na skali od 1 do 5).

anonymne evaluacije. Seminar je ocijenjen ocjenom 4,82 (na skali od 1 do 5).

Neki od komentara sudionika na pitanje koje metode i teme korištene tijekom seminara će primjenjivati u radu s učenicima:

*„Pokušat ću obraditi cijeli proces rada na projektu, ali na njihovoj razini i vezano uz neku geografsku temu.“*

*„Primijenit ću u svom radu općenito metode koje sam upoznala na stručnoj edukaciji.“*

*„Sve metode su vrlo primjenjive. Učenike ću pokušati uključiti u organizacijske aktivnosti pisanja projekta.“*

*„Napisati zajednički projekt.“*

*„Teme vezane za odnos s medijima, planiranje projekta, identitet škole.“*

Nakon završetka seminara, uslijedila je faza mentoriranja, supervizije i praćenja koje je provodio projektni tim kako bi se pomoglo sudionicima u budućoj prijavi projektnih prijedloga na EU fondove. Na taj način, sudionici, a sukladno tome i same škole (posljedično i lokalna zajednica), dobili su potporu u razvoju i pisanju projektnih prijedloga.

## → **Školski volonteri – osnaživanje javnih odgojno-obrazovnih ustanova za uključivanje volontera u rad s djecom i promicanje volonterskih inicijativa, uz potporu Europske unije i Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva**

Tijekom trajanja projekta (opis projekta na str. 15), sudionici projekta mogli su se uključiti u dodatan edukacijski program po njihovom izboru. Sudionici su odabrali seminar Uvod u projektno planiranje kroz koji su se obrađivale teme vezane za pisanje i razvoj logičke matrice, izrade budžeta, projektnog okruženja te postavljanja svih bitnih elemenata projekta. Učitelji i mladi stručnjaci osnaženi su u provođenju vlastitih ideja u djelo te su osposobljeni za prijavljivanje projekata na različite izvore financiranja.

Prvi seminar održao se 5. i 6. ožujka 2015. godine u Učeničkom domu Marije Jambrišak, dok je drugi održan u Hotelu International



26. i 27. ožujka 2015. godine. U oba seminara sudjelovalo je 35 sudionika koji su oba seminara ocijenili prosječnom ocjenom 4,39 na skali od 1 do 5 kroz anonimne evaluacije. Također, evaluacije su pokazale da su sudionici stekli znanja o planiranju, pisanju, provođenju i organizaciji projekata. Znanja koja su stekli smatraju povezanom cjelinom. Posebno su istaknuli savjete i sugestije voditelja koji su zbog bogatog iskustva mogli dati dobre i kvalitetne primjere kako projektno planiranje izgleda u stvarnosti. Na edukaciji je teorija bila povezana s praksom i prikazana složenost pisanja projekta, a dio sudionika je navelo da će navedena znanja i vještine koristiti u projektnoj nastavi s učenicima i tako poticati njihovo projektno razmišljanje.

### → ***Odnosi s javnošću u obrazovanju***

Zbog nedovoljnog interesa sudionika, tijekom 2015. godine nismo izvodili seminar Odnosi s javnošću u obrazovanju. Naime, raspisano je nekoliko seminarskih kotizacijskih grupa za navedenu edukaciju, međutim, broj prijavljenih nije bio dovoljan da bi se seminar održao. Tijekom 2016. godine, Forum planira održati jednu seminarsku grupu.

### → ***Uvod u projektno planiranje***

Tijekom 2015. godine, održana su tri seminara stručnog usavršavanja Uvod u projektno planiranje. Dva seminara organizirana su u sklopu EU projekta Školski volonteri, dok je treći bio proveden u sklopu projekta Projekt o EU projektima financiranog sredstvima Grada Zagreba.



# PROJEKTI ZA DJECU I MLADE

## → *Oboji svijet šarenim bojama tolerancije, uz potporu Grada Zagreba, Ured gradonačelnika i Ministarstva znanosti obrazovanja i sporta*



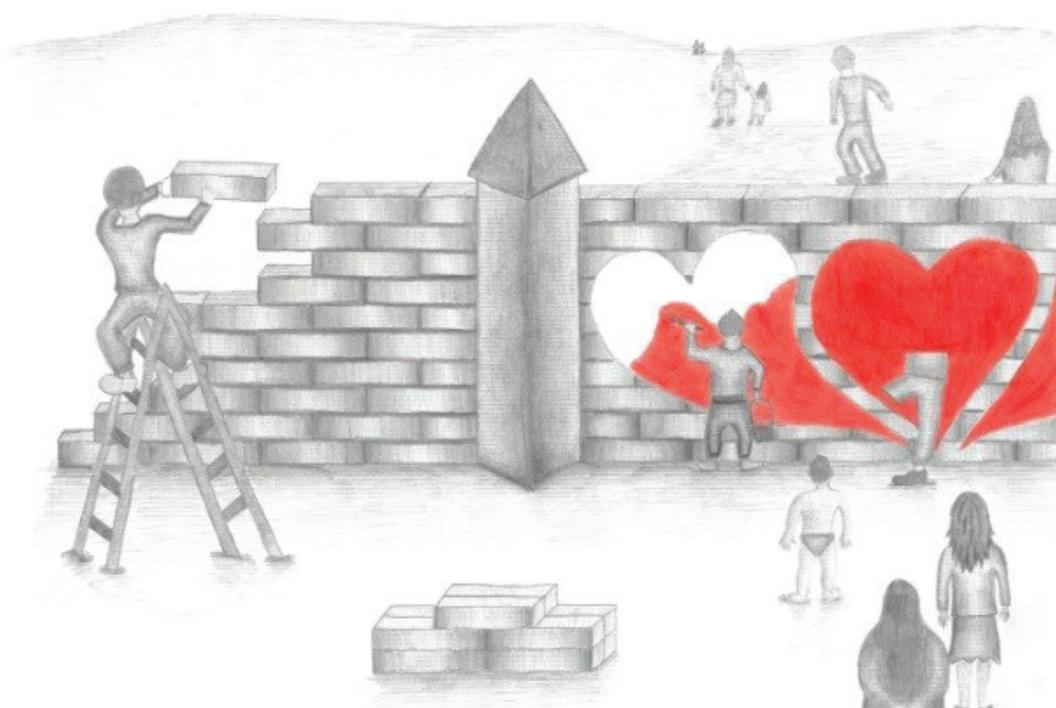
Projekt se provodi već 6 godina i postao je prepoznatljiv u široj zajednici, a ima za cilj kontinuirano razvijati i unaprjeđivati ulogu djece i mladih u aktivnom građanstvu, zagovaranju ljudskih (dječjih) prava i demokratskih načela, nenasilne komunikacije i dijaloga te detektiranju aktualnih društvenih problema i davanju njihovih viđenja na koji način stvarati bolje i humanije društvo. Projektne aktivnosti obuhvaćaju: likovno-literarni natječaj Oboji svijet! kroz koji učenici svojim likovno-literarnim radovima govore o važnosti tolerancije, suzbijanju predrasuda, stereotipa i diskriminacije, priredbom Oboji svijet!, održavanjem radionica u Knjižnicama Grada Zagreba te postavom izložbi učeničkih radova. Kreativnost i inovativnost djece i mladih važno je promicati već u vrtiću i školi, a ovakvi projekti razvijaju i njihove socijalne vještine te aktivnu uključenost u izgradnju boljeg društva. Partneri na projektu su bile udruge Most iz Splita, Regionalni info-centar za mlade „UMKI“ i Autonomni centar - ACT iz Čakovca te Knjižnice Grada Zagreba.

## → *Nagradni natječaj oboji svijet*

Preko 1600 učenika iz 19 županija, 145 škola i 169 mentora, s impresivnih 566 radova uključilo se u natječaj Oboji svijet!, a po prvi puta su se uključile i tri hrvatske škole iz Vojvodine.

28

Izbor najboljih radova nije bio lak jer su nas mnogi dirnuli, nasmijali, rastužili, zamislili, oduševili, ali i još jednom pokazali kako su djeca svjesna svijeta u kojem živimo te kako vide originalna rješenja za mnoge probleme i izazove, uz svoju viziju tolerantnije i pravednije budućnosti. No, zahvaljujući donatorima, mogli smo simbolično nagraditi 27 učeničkih radova. I u 2015. godini, Forum je promicao upotrebu Nastavnih priprema na temu tolerancije i promocije nenasilnog rješavanja sukoba. Pripreme su objavljene na internetskim stranicama Foruma i dostupne su svima za preuzimanje i korištenje.



## → **Priredba Oboji svijet!**

16. studenog 2015. godine, u Gradskom kazalištu Trešnja održana je svečana dodjela nagrada najboljim radovima pristiglima na natječaj Oboji svijet! te obilježavanje Međunarodnog dana tolerancije. Učenici su zahvaljujući pitanjima voditelja Frane Ridjana govorili o toleranciji, nasilju, jednakosti, kao i aktualnim događanjima u društvu, poput izbjegličke krize. Događaj je bio posvećen podizanju svijesti i razvoju tolerancije, nasilja te aktualnim problemima današnje generacije mladih, kao i njihovim vizijama budućnosti. Na priredbi je postavljena i izložba učeničkih radova pristiglih na natječaj.

Neke od izjava koje su djeca izjavila tijekom svečane dodjele nagrada, ali i u radovima su sljedeće:

*„Ovim radom poručujemo da želimo svijet u kojem se ne podižu, već ruše ograde među ljudima. Želimo svijet u kojem se ljude ne prosuđuju po boji kože ili vjeri već njihovoj čovječnosti. Želimo da svatko bude – ČOVJEK“, učenici Osnovne škole Grigor Vitez, Sveti Ivan Žabno.*

*„Smijemo li pokazati nezainteresiranost prema ljudima koji prolaze kroz strahote rata? Kako možemo govoriti da smo dobre osobe, da smo spremni pomoći, a kad taj trenutak dođe samo okrenuti glavu i otići. Probudimo ljudskost u sebi. Moći nekome barem na trenutak pomoći, pružiti osjećaj sigurnosti, pa makar i prividan, za mene je veliko duhovno bogatstvo“, učenica 7. razreda Osnovne škole Milan Brozović iz Kastva.*

*„Za ravnopravnost ne treba puno. Samo ljubavi“, učenica 4. razreda Škole likovnih umjetnosti Split.*

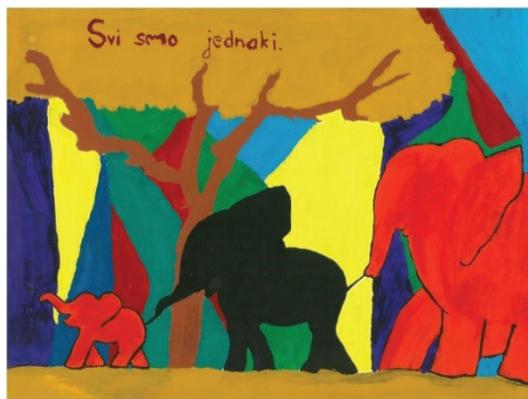
Na Facebook stranicama Foruma za slobodu odgoja može se pronaći popis svih nagrađenih, likovne i literarne radove, te fotografije s priredbe. Video radovi su dostupni na YouTube kanalu Foruma za slobodu odgoja.

## → **Radionice u Knjižnicama Grada Zagreba**

Sa željom da se doseg projekta i natječaja poveća, volonteri Foruma za slobodu odgoja su u Knjižnicama Grada Zagreba održali radionice učenicima osnovnih škola (Dječji odjel knjižnice Marin Držić, knjižnica Medveščak, Dječja knjižnica M2 i Knjižnica Bogdana Ogrizovića). Kroz igru, razgovor i kreativan rad poticali su učenike na osvještavanje i promišljanje o toleranciji, razumijevanju, nasilnoj komunikaciji, različitosti i medijaciji. Održano je 14 radionica na kojima je sudjelovalo 244 učenika.

## → **Izložbe učeničkih radova u Zagrebu, Rijeci, Splitu i Čakovcu**

Partnerske organizacije i Knjižnice Grada Zagreba su prepoznale važnost tematike i njene promocije među građanima. Knjižnice Grada Zagreba su ustupile svoje prostore za izložbe učeničkih radova. Ukupno je izloženo 62 učenička rada u četiri knjižnice - Dječji odjel knjižnice Marin Držić, Knjižnica Medveščak, Dječja knjižnica M2 i Knjižnica Bogdana Ogrizovića. Voditeljice knjižnica su nas obavijestile kako su izložbe prepoznate u javnosti te da je ovakav način predstavljanja tema tolerancije, nenasilne komunikacije, ljudskih prava i međusobnog uvažavanja itekako potreban. Partnerske organizacije su također sudjelovale u promociji učeničkih radova u svojim sredinama te su u suradnji s knjižnicama u gradovima Splitu, Rijeci i Čakovcu postavljene izložbe radova. Knjižnice i partnerske organizacije su izrazile želju za sudjelovanjem u novom natječaju Oboji svijet!.



## → **Proljetna škola poduzetnosti, uz potporu Ministarstva socijalne politike i mladih**

Treću godinu zaredom, Forum je organizirao program za mlade, nezaposlene osobe pod nazivom Proljetna škola poduzetnosti. Ove godine, kroz program je osnaženo 19 mladih osoba s područja Splitsko-dalmatinske, Šibensko-kninske i Zadarske županije, koji sva naučena znanja i vještine aktivno upotrebljavaju u svom osobnom i profesionalnom životu.

Program se, kao i prethodnih godina, sastojao od nekoliko ključnih cjelina. Prvi dio obuhvaćao je edukacijski petodnevni program u kojemu su obrađene teme poduzetnosti, komunikacije, predstavljanja na intervjuu za posao, pisanja projekata te koncept start-upova i coworking prostora. Važan dio edukacije predstavljao je povezivanje mladih s uspješnim poduzetnicima i posjet Poduzetničkom inkubatoru u Zadru te Centru za informiranje i savjetovanje u karijeri pri Hrvatskom zavodu za zapošljavanje. Drugi dio programa obuhvaćao je diseminaciju naučenog u lokalnim zajednicama – sudionici su u svojim školama, udrugama, fakultetima, institucijama i među prijateljima održali informativna predavanja i radionice o poduzetnosti. Na ovaj način obuhvatili su 381 mladu osobu koje su stekle nova znanja i vještine. Treći dio programa ponudio je mogućnost sudionicima razvijanje i pisanje projekata koji se mogu prijaviti na fondove EU ili na nacionalna tijela, uz podršku i superviziju stručnjaka Foruma. Kako bi se mladi potaknuli da lakše ostvare svoje ideje u djelo, osmišljena je i simulacija natječaja na koju su sudionici jako dobro reagirali te su postavljali mnoga pitanja. Anonimnim evaluacijama, sudionici su ocijenili program s ocjenom 4,7 na skali od 1 do 5.



Neki od komentara sudionika:

*„Hvala vam što se trudite oko ljudi u ovoj zemlji. Da je više udruga i inicijativa koje rade isto, ovo bi bila zemlja puno sretnijih ljudi.“*

*„Najkorisnije mi je bilo primljeno znanje o EU projektima i poticanje na usavršavanje kompetencija. Sviđa mi se što su vjerovali u nas i poticali daljnji rad, svi smo bili isti u njihovim očima pa mi je zato bilo lakše učiti.“*

*„Na ovom treningu sam naučila što zapravo želim u budućnosti. Ovo mi je bio početak za nešto dalje, neka smjernica za unaprijed. Nešto što nisam znala sada sam saznala, to mi je dosta pomoglo za budućnost. Naučila sam kako se bolje predstaviti poslodavcu u intervjuu, jer je to jako bitno, kako ostvariti nove vještine te ostalo.“*

*„Naučila sam kako funkcioniraju start-upovi. Drago mi je da sam imala priliku dobiti informacije o tome.“*

Tijekom 2015. godine, Forum je aplicirao na natječaj Ministarstva socijalne politike i mladih s novim projektnim prijedlogom te je odobrena i financijska podrška za provedbu nove generacije Proletne škole poduzetnosti za 15 mladih s područja Krapinsko-zagorske, Koprivničko-križevačke i Varaždinske županije. U ovoj godini krenulo se s pripremnim aktivnostima, dok će se novi edukacijski program krenuti provoditi u svibnju 2016. godine.

## → **Entrepreneurship School for Youth Workers– Empowering for Combating Unemployment of Youth in Local Communities, uz potporu Europske unije**

Tijekom 2015. godine započeli smo s provedbom Erasmus+ projekta u području mobilnosti osoba koje rade s mladima. Kroz projekt se okupilo 26 osoba koje rade s mladima iz četiri zemlje Europske unije – Grčke, Portugala, Irske i Hrvatske koji su se kroz organizirani trening u sklopu projekta osposobljavali za daljnji rad s mladima i u radu svoje organizacije općenito.

Na treningu koji se održao u Njivicama na otoku Krku od 28. rujna do 7. listopada 2015. godine sudionici su uvježbavali i stjecali nova znanja i vještine iz područja poduzetnosti, pretvaranja ideje u djelo, poticanja mladih na aktivan angažman ali i komunikacijskih, prezentacijskih i organizacijskih vještina te drugih praktičnih vještina koji unaprjeđuju njihov rad. Cjelokupni trening je imao za cilj i osposobiti sudionike u potpori mladima i njihovom poticanju da postanu inicijatori društvenih promjena u svojim zajednicama te poticanja mladih na proces zapošljavanja i pretvaranja ideja u akcije.

Na kraju treninga, sudionici su izrazili svoje zadovoljstvo treningom koji su ocijenili ocjenom 4,4 na skali od 1 do 5 kroz anonimne evaluacije.

Neki od komentara sudionika bili su sljedeći:

*„Očekivao sam da će ovo biti dosadan trening, ali od prvog dana sam znao da to nije slučaj. Jako sam inspiriran da se suočim sa izazovima koji su preda mnom. Ovo je bilo najbolje iskustvo u mojem životu.“*

*„Imam dojam da sam puno naučila o sebi, kako se ponašam prema drugima. Puno sam naučila od trenera, ne samo tijekom predavanja nego i o njihovim metodama facilitacije, sposobnosti da odrede ton programa, stvore sigurno ozračje. To se posebno odnosi na Domagoja, Anu i Višnju.“*

*„Odlični ljudi koji su ovdje da bi podučavali, ljudi s puno znanja koje mogu podijeliti, ali su istovremeno pozitivni i zabavni. Pozitivna atmosfera na svakom koraku, s trenerima, sudionicima.“*

*„Bez sumnje treneri su imali iskrenu želju da nam pomognu učiti i uživala sam u svim ovotjednim aktivnostima. Najbolja iskustva su bila održavanje intervjua, studijski posjet, planiranje projekta.“*

*„Čitavo iskustvo je bilo fantastično, dalo mi je energije za vlastiti posao i motivirana sam da primjenom naučenog u svojoj zemlji. Vjerujem da mogu primijeniti puno toga u svojoj praksi i programima koje provodim. Imam dojam da sam prošla osobno putovanje sa svojim samopouzdanjem. Prije dolaska u Hrvatsku osjećala sam puno sumnji u vezi same sebe, ali sada sam puna pozitivne energije i vraćam se svom poslu puna energije.“*



Nakon završenog osposobljavanja, napraviti će se i publikacija s ključnim nalazima dobivenim na treningu koja će biti objavljena na stranicama Foruma, projektnih partnera te drugih mrežnih stranica. Publikacija će biti napisana na engleskom jeziku i biti dostupna za preuzimanje svim osobama aktivnima u radu s mladima na području Europske unije i drugih zemalja.

### → **Stipendije The Headmasters' and Headmistresses' Conference (HMC)**

Devetnaestu godinu za redom Forum je proveo natječaj za izbor stipendista u sklopu programa stipendija The Headmasters' and Headmistresses' Conference (HMC). Nakon provedenog natječaja na koji se prijavilo 18 učenika, HMC je za stipendiste u školskoj godini 2015./2016. izabrao Iliju Končara učenika Gimnazije „Dr. Ivan Kranjčev“ iz Đurđevca i Laura Karačić učenicu Pete gimnazije iz Zagreba. Tijekom školske godine 2015./2016. oboje pohađaju Dollar Academy u Škotskoj.

## → Međunarodna suradnja

### Reading and Writing for Critical Thinking International Consortium

Na međunarodnoj razini, FSO je član međunarodne organizacije Reading and Writing for Critical Thinking International Consortium. Forum je u okviru suradnje s RWCT IC završio rad na projektu Učenjem do kvalitetnijeg mentorstva.

### Učenjem do kvalitetnijeg mentorstva, uz potporu Europske unije

U 2015. godini završila je provedba dvogodišnjeg projekta koji se provodio u okviru Programa za cjeloživotno učenje, potprogram Grundtvig. Na projektu je uz Forum sudjelovalo još sedam partnerskih organizacija iz Norveške, Njemačke, Švicarske, Italije, Litve, Slovačke i Rumunjske koji su bili i nositelji projekta (Consortiul International LSDGC).

Projektne aktivnosti su se sastojale od analize postojećih mentorskih programa u partnerskim zemljama, razvoj zajedničkog okvira i smjernica za programe usmjerene edukaciji i poboljšanju uloge mentora i njihovih trenera, razvoj osam prilagođenih mentorskih programa s obzirom na specifičnosti i potrebe svake partnerske zemlje, period implementacije navedenih programa, završne konferencije na kojoj su predstavljeni rezultati provedbe mentorskih programa koja je održana u Cluj-Napoci Rumunjska te razvoja zajedničke online publikacije.

Publikacija „Smjernice za mentore i mentorske koordinate“ sadrži rezultate analiza postojećih programa mentorstva te predstavlja alat koji može poslužiti svima koji žele razvijati i implementirati mentorske programe unutar svojih lokalnih zajednica. Kroz poglavlja odgovara se na pitanja kako koncipirati i razviti mentorski program, što je sve potrebno imati na umu, koga sve treba obuhvatiti te koje su sve potencijalne prepreke. S obzirom na to da je svaki mentorski program obuhvaćao drugačiji profil mentora (studenti, nezaposleni, osobe starije životne dobi), kao i mentoriranih (nadarena djeca, migranti, pripadnici nacionalnih manjina), tako su i programi prilagođeni njihovim potrebama, postojećim znanjima i iskustvima. Na kraju Smjernica nalaze se sinopsi svakog implementiranog programa. Smjernice su dostupne na stranicama Forum za slobodu odgoja.

Forum je kroz mentorski program osnaživao sedam mladih nezaposlenih nastavnika i studenta društveno-humanističkih fakulteta te sedam darovitih učenika iz Osnovne škole Matka Laginje u jačanju vlastitih znanja, vještina, kompetencija i samopouzdanja.

Ovim putem želimo zahvaliti svima koji su sudjelovali i doprinijeli razvoju, implementaciji i predivnim rezultatima programa. To su prije svega mentori, učenici iz Osnovne škole Matka Laginje, njihovim roditeljima, pedagoginji škole Jeleni Bičanić, psihologinji Tanji Sever koja nas je uputila u svijet darovitih te trenerici, Domagoju Moriću koji nam je pomogao u osvještavanju vlastitih kompetencija i supervizorici i sukreatorici mentorskog programa Gordani Šimunković koja je vodila naše mentore kroz proces samootkrivanja.



## NAOS - Podizanje profesionalnih kapaciteta nastavnika za rad u multikulturalnom okruženju, uz potporu Europske unije

Nezavisni istraživački institut RISBO iz Rotterdama je nositelj trogodišnjeg projekta (2014. – 2017.), čiji je cilj pomoći učiteljima u razvijanju kompetencija potrebnih za rad s učenicima migrantskog porijekla. Osim Foruma u projektu sudjeluje 10 organizacija različitog profila koje su tijekom 2015. godine u okviru studijskih posjeta osnovnim i srednjim školama u Belgiji, Grčkoj, Norveškoj i Hrvatskoj ispitivali dobre prakse u domeni stručnog usavršavanja učitelja. Osim studijskih posjeta svaki je partner trebao provesti analizu obrazovnih programa institucija koje se bave izobrazbom učitelja s naglaskom na obrazovanje i pripremanje za rad s učenicima migrantskog porijekla, na osnovu čega će biti izrađena publikacija o praksama u inicijalnom obrazovanju učitelja.

U sklopu ovih aktivnosti, Forum je sudjelovao na studijskom posjetu u Grčkoj, gdje je razgovarao s učiteljima o njihovim dobrim praksama u području obrazovanja za rad s učenicima različitog kulturnog, etničkog i socijalnog porijekla. U zanimljivim intervjuima s ravnateljima, učiteljima i roditeljima učenika, uočeno je da učiteljima nedostaje podrške te da su u području obrazovanja za rad s različitostima dominantno samouki. Osim ovog studijskog posjeta, Forum je organizirao jedan studijski posjet u Hrvatskoj u kojem su gostovali učitelji i partneri iz Portugala i Litve. Na studijskom posjetu partneri su posjetili dvije škole – X Gimnaziju Ivan Super i OŠ Prečko te su informirani o dobrim praksi hrvatskih škola u području obrazovanja učitelja za rad s učenicima te suradnji hrvatskih škola s lokalnom zajednicom, što je važan aspekt za usvajanje novog znanja i razmjenu postojećih informacija.



## Mreža centara za obrazovne politike (Network of Education Policy Centers – NEPC)

Tijekom 2015. godine Forum je i dalje bio aktivan član Mreža centara za obrazovne politike. Suradnja se prije svega odnosila na aktivnosti direktora razvoja i programa Marija Bajkuše u Upravnom odboru (UO) NEPC-a. Nakon što je predsjednica UO Laura Kriss početkom godine podnijela ostavku zbog porodičnog dopusta, ostali članovi UO su tajnim glasovanjem izabrali Marija Bajkušu za novog predsjednika. Kao predsjednik, Mario je predložio novu organizaciju NEPC-a, izradio prijedlog novog Statuta i drugih dokumenata. Forum za je također sudjelovao i u projektima NEPC-a: Regionalna potpora inkluzivnom obrazovanju i Studija o upravljanju školama.

Također Višnja Pavlović sudjelovala je i na Ljetnoj školi u Sremskim Karlovcima u Srbiji organizaciji NEPC-a pod nazivom Education - incubator for a sustainable future: how can public education empower citizens for global sustainability?

## Strategija održive energije Jugoistočne Europe, uz potporu Europske unije

Projekt je tijekom 2015. godine bio u svojoj četvrtoj godini provedbe. U suradnji s 16 partnerskih organizacijama iz regije, za provedbu projekta u Hrvatskoj zaduženi su Društvo za oblikovanje održivog razvoja (DOOR) i Forum.

Godinu su obilježile dvije velike aktivnosti. Prva aktivnost bila je kampanja prikupljanja potpisa u sklopu regionalne peticije koja je imala tri zahtjeva: povećavanje energetske učinkovitosti u domaćinstvima,

uklanjanje korupcije iz energetskog sektora i usvajanje i ispunjavanje ciljeva EU-a vezanih uz klimatske promjene. Preko 16.000 potpisa predano je Miguelu Ariasu Cañeteu, povjereniku Europske unije za energiju i klimatske promjene i supredsjedatelju Ministarskog vijeća Energetske zajednice tijekom sastanka u Tirani, Albanija, u listopadu 2015. godine. Druga aktivnost je bila predstavljanje energetskog modela kojeg su razvile partnerske organizacije. Energetski model je predstavljen u obliku mrežnog sučelja prikladnog za mlađe uzraste i za korištenje u nastavi. Sučelju se može pristupiti putem linka: <http://www.see2050energymodel.net/>.

## → *Suradnja s domaćim organizacijama*

### **Udruga „Na drugi način“**

Održali smo predavanja i radionice za buduće posvojitelje i udomitelje, 3.lipnja 2015. godine na temu „Kako pričati s tinejdžerom kad zaškripi?“.

### **Bebrinska udruga mladih**

Održali smo seminar timske medijacije za mlade osobe u Bebrini, 23. i 24.ožujka 2015. godine te supervizirali njihov trening za lokalnu zajednicu, 18. - 19.svibnja 2015. godine.

### **Centar za održivi razvoj, Imotski**

Drugu godinu za redom u partnerstvu s Centrom za održivi razvoj sudjelovali smo u njihovom projektu te održali i završili napredni seminar iz Medijacije za učitelje s područja Splitsko – dalmatinske županije.

### **Ambidekster**

Održan je program stručnog usavršavanja iz medijacije (Napredni program), 15.svibnja 2015. godine za udrugu Ambidekster – grupu djelatnica i vanjskih stručnjakinja te je do kraja godine nastavljeno s doedukacijama i supervizijama.

### **Ured pravobraniteljice za djecu**

Održali smo radionicu o toleranciji za Mrežu mladih savjetnika pravobraniteljice za djecu, 26.svibnja 2015. godine.

### **Hrvatska udruga za mirenje**

Odazvali smo se Tjednu mirenja i u 2015. godini te smo 16.listopada .2015. godine održali predavanje o Komunikacijskim modelima te predstavili priručnik za medijatore „Od srca do srca – komunikacijski modeli kao alat u medijaciji“.



### **Učenički dom Novi Zagreb**

Održali smo predavanje za kolegij odgajatelja u Učeničkom domu Novi Zagreb, 21.listopada 2015. godine.

## → *Zagovaračke inicijative*

### **Platforma 112**

Platforma 112 neformalna je koalicija organizacija za zaštitu i promociju ljudskih prava u Hrvatskoj, okupljena povodom praćenja stanja ljudskih prava i vladavine prava u kontekstu završetka pregovora Hrvatske s Europskom unijom koja zahtijeva drugačiju Hrvatsku - Hrvatsku u kojoj je vladavina prava uporište djelovanja pojedinaca, institucija i političke elite.

Forum se aktivno uključio u rad Platforme 112 u dijelovima zahtjeva vezanih za obrazovanje.

## GOOD Inicijativa za uvođenje građanskog odgoja i obrazovanja u škole

Forum je od kraja 2011. aktivno uključen u Inicijativu za uvođenje građanskog odgoja i obrazovanja u škole u Hrvatskoj. Cilj ove inicijative je sustavno uvođenje i kvalitetna implementacija građanskog odgoja koja treba obuhvatiti sve 4 komponente odgoja i obrazovanja za ljudska prava i demokratsko građanstvo : politički sustav i političko opismenjavanje, ljudska prava i zaštita ljudskih prava, odgoj za mir i nenasilje te učenje o demokratskom građanstvu (integriran sadržaj o interkulturalizmu i osjetljivosti prema različitostima), sukladno konceptu Vijeća Europe, koji će omogućiti svim učenicima stjecanje ovih osnovnih znanja i vještina neophodnih za snalaženje u društvu.

### Koordinacija udruga za djecu

Forum je u 2015.godini i dalje aktivno upravljački sudjelovao u radu KUD-a, a Marina Brkić je na Godišnjoj skupštini izabrana za Predsjednicu Koordinacije udruga za djecu. Unutar KUD-a Forum je zadužen kao nositelj aktivnosti koje su vezane uz pravo na jednak pristup obrazovanju.



# ISTRAŽIVANJA, ANALIZE I EVALUACIJE

## → *Evaluacija programa medijacija*

Pokazatelji uspješnosti programa Medijacija kao preventivnog programa u školama

U 2015. godini analizirani su rezultati istraživanja provedenog s medijatorima koji primjenjuju medijaciju u školama. Rezultati ukazuju na to da vještine učitelja/stručnog suradnika razvijene programom medijacije doprinose:

- učeničkoj spremnosti traženja podrške,
- boljem učeničkom razumijevanju tuđih osjećaja i potreba,
- povećanoj suradnji među učenicima koji su bili u sukobu.

Detaljnije, učiteljeva razvijenost vještine parafraziranja i broj provedenih medijacija s djecom objašnjavaju učeničku spremnost traženja podrške pri rješavanju sukoba. Učiteljeva vještina upravljanja konfliktnim situacijama predviđa učenikovo bolje razumijevanje tuđih osjećaja i potreba. Učiteljeva vještina opažanja emocionalnog stanja druge osobe predviđa učeničku spremnost na daljnju suradnju tijekom i nakon sukoba.

36

## → *Analiza dječjih radova s natječaja Oboji svijet!*

Na kreativni natječaj Oboji svijet! godišnje pristižu originalni radovi djece od 7 do 18 godina. Analizirajući osobitosti ovih radova fokus je stavljen na: empatiju, komunikaciju, toleranciju, rješavanju sukoba i prevenciju nasilja, ali i na inovativnost te složenost rada.

Prisutnost različitih oblika nasilja (uključujući diskriminaciju i predrasude), svakodnevna su pojava u obrazovnom sustavu. Cilj analize bio je provjeriti zastupljenost i kvalitetu koncepata tolerancije, nenasilja i mirnog rješavanja sukoba. U pilot-istraživanju analiziran je 141 rad, od čega je 20 filmova, 39 priča, 20 pjesama, 26 stripova, 15 slogana i 21 plakat.

Određeni su opći, ali i specifični kriteriji procjene, uzimajući u obzir specifičnost pojedine vrste rada. Opći kriteriji su bili: prisutnost emocija, vrste emocija, prikaz empatije, svijest o emocionalnom stanju druge osobe, prisutnost slogana, karakteristike savjeta koji su učenici davali, spol nasilnika, spol žrtve, prisutnost tjelesnog nasilja, prisutnost verbalnog nasilja, tipovi ovakvog nasilja. Specifični kriteriji su definirani posebno u svakoj kategoriji rada (film, priča, pjesme i slogani, stripovi: plakati).

Zaključno, najveći je stupanj tjelesnog i verbalnog nasilja uočen u video uradcima, pričama i stripovima, a najmanji u sloganima, pjesmama i plakatima. Količina empatije i svijesti o emocionalnim stanjima drugih osoba je relativno niska u svim radovima, ali u pričama je empatija najzastupljenija. Odgovornost za rješavanjem problema je nisko prisutna, a nedostatak prevencije sukoba je vrlo zamjetan. Rudimentarni prikazi mirnog procesa rješavanja sukoba dovode u pitanje učeničke percepcije ovog procesa i njihovu upoznatost s načinima na koje se može ostvariti.

Na temelju ovih nalaza, uloženi su dodatni napor u izravan rad s mentorima, školama i učenicima kako bi promišljanje dijaloga, tolerancije i nenasilja postalo razrađenije i šire.

## → **Iskaz interesa škola za sudjelovanjem na projektima**

U sklopu priprema za raspisivanje predstojećih natječaja iz Europskog socijalnog fonda, provedena je anketa iskaza interesa za osnovne i srednje škole za sudjelovanjem u tim projektima. Anketni upitnik sadržavao pitanja po programima i područjima u kojima djeluje Forum za slobodu odgoja, te skalu spremnosti i interesa škola na suradnju u navedenim programima i područjima.

Na iskaz interesa odgovorilo je 180 osnovnih i srednjih škola iz gotovo svih županija. Na temelju ankete stvorena je i organizirana baza koja će služiti prilikom oblikovanja i razvoja projektnih prijedloga unutar kojih će biti potreban angažman škola kao projektnih partnera.

## → **Istraživanja započeta krajem 2015 godine**

Krajem 2015. godine Forum je u pokrenuo osmišljavanje i konceptualizaciju dvaju istraživanja kako bi prikupio podatke za zagovaračke aktivnosti. Istraživanjima se žele prikupiti informacije o relevantnim društvenim fenomenima koji su do sada bili nedovoljno istraživani, a važni su za obrazovni sustav.

Jedno istraživanje se bazira na proučavanju odnosa različitih vrsta empatije kod učitelja i predrasuda prema etnokulturalnim skupinama uključenim u obrazovni sustav. Naime, zbog izbjegličke krize koja je obilježila drugu polovicu 2015. godine, te povećanog broja tražitelja azila zbog migrantske politike Europske unije, mogu se očekivati dodatni izazovi pred učiteljima, jer će učenici koji ostanu u Hrvatskoj morati biti integrirani u obrazovni sustav. Ovim istraživanjem se žele prikupiti informacije o ulozi različitih vrsta empatije na percepciju učenika drugih etnokulturalnih skupina što bi pomoglo u osmišljavanju obrazovnih programa za učitelje i druge intervencije koje bi se govarale pred obrazovnim vlastima.

Drugo istraživanje se odnosi na volontiranje u školama, temu koja se u Hrvatskoj počela razvijati u proteklih nekoliko godina, za čiji je daljnji razvoj i zagovaranje potrebno pružiti informacije o koristi školskog volontiranja na učenike i učitelje. Racionala ovog istraživanja leži u već provjerenim spoznajama da volontiranje doprinosi dobrobiti pojedinca, međutim istraživanja o volontiranju učitelja i učenika na razini škole su nedovoljno zastupljena u stručnoj literaturi, što ukazuje na potrebu za daljnjim istraživanjem ovog fenomena kako bi ga se bolje razvijalo i maksimalizirao njegov učinak na sve dionike obrazovnog sustava.

Osim ova dva započeta istraživanja u Forumu je krajem 2015. godine započelo prikupljanje podataka o odnosu medijacije i dobrobiti na radnom mjestu. U on-line istraživanju u kojem su sudjelovali učitelji osnovnih i srednjih škola iz cijele Hrvatske, tražilo se da navedu podatke o svojoj edukaciji iz medijacije, procjeni učinka stručnog usavršavanja na kvalitetu rada u školi, njihovoj empatiji te zadovoljenja različitih psiholoških potreba na radnom mjestu. Preliminarni rezultati istraživanja su pokazali kako osobe koje su prošle Formovu edukaciju iz medijacije ali i neku drugu edukaciju o nenasilju, komunikaciji i mirnom rješavanju sukoba imaju pozitivnije odnose na radnom mjestu od osoba koje nisu prošle nikakve edukacije iz medijacije i nenasilnog rješavanja sukoba. Također je uočeno da empatičnije osobe kao i one koje imaju veći stupanj autonomije, osjećaju se kompetentnije te imaju kvalitetnije odnose na radnom mjestu. Osim toga, kada se naljute, nastoje smireno i otvoreno razgovarati, pažljivije i bolje slušaju druge te ulažu više truda u razumijevanje kako se netko drugi osjeća.

## → **Studija o upravljanju školama u Hrvatskoj**

Network of Education Policy Centers je raspisao poziv na sudjelovanje u izradi studije o upravljanju školama u Hrvatskoj na što smo se odazvali i bili izabrani kao jedna od 10 zemalja koja sudjeluje u ovom komparativnom istraživanju. Izvještaj o stanju upravljanja školama u Hrvatskoj predali smo u srpnju 2015. godine te početkom 2016. godine očekujemo komparativnu analizu svih zemalja koje su sudjelovale. Također, tijekom 2016. godine obradit ćemo i primjere dobre prakse u upravljanju škola u Hrvatskoj.

## → **Predstavljanje rezultata istraživanja**

### **Konferencija Istraživanje paradigmi djetinjstva, odgoja i obrazovanja**

Članovi Forumu su sudjelovali na međunarodnoj znanstvenoj konferenciji Učiteljskog fakulteta pod nazivom Istraživanje paradigmi djetinjstva, odgoja i obrazovanja, održanoj u travnju 2015. godine u Opatiji.

Predstavljeno istraživanje je obrađivalo problematiku mladih i medijske pismenosti u Hrvatskoj, a prikupljene su informacije o tome koliko pouzdano mladi percipiraju različite medije, o čemu misle dok konzumiraju neki medijski sadržaj te koje karakteristike vijesti primjećuju u medijima. Rezultati ovog istraživanja su pokazali da visokoobrazovani mladi smatraju informacije emitirane na televiziji netočnima i nepouzdanima u usporedbi sa slabo obrazovanim mladima. Slično već opisanom, visokoobrazovani mladi smatraju da mediji češće koriste dvoznačan jezik nego što to smatraju umjereno ili slabo obrazovani mladi.

Rezultati ovog istraživanja su izazvali zanimljivu diskusiju među sudionicima konferencije ukazujući na ulogu medijske pismenosti u suvremenom društvu i njene važnosti za razvoj mladih.

## Dani Ramira i Zorana Bujasa

Dani Ramira i Zorana Bujasa je međunarodni znanstveno-stručni psihologijski skup koji organizira Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu u suradnji s Hrvatskim psihološkim društvom.

Forum je sudjelovao na Danima Ramira i Zorana Bujasa održanim u travnju 2015. godine na Filozofskom fakultetu u Zagrebu gdje su u poster sekciji predstavljeni rezultati analize sadržaja kreativnih radova prijavljenih na nagradni natječaj Oboji svijet! (rezultati istraživanja mogu se naći pod naslovom Analiza dječjih radova Oboji svijet!, str.30).

## Pravo djeteta na odgoj i obrazovanje: teorije, politike i prakse

Odsjek za pedagogiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu je u suradnji s OMEP-om Hrvatska krajem rujna i početkom listopada 2015. godine u Opatiji organizirao konferenciju pod nazivom Pravo djeteta na odgoj i obrazovanje: teorije, politike i prakse.

Na ovoj konferenciji Forum je predstavio istraživanje nazvano Neki prediktori provedbe programa medijacije u osnovnim školama Republike Hrvatske. Ovo je istraživanje provedeno na učiteljima od 1. do 8. razreda osnovne škole, a svaki je sudionik procijenio koliko je razvio određene vještine nakon edukacije iz medijacije, odgovorio na pitanja o nizu pokazatelja uspješno provedene medijacije te odgovorio na pitanje o broju provedenih medijacija s učenicima.

Podaci obrađeni adekvatnim statističkim postupcima pokazuju da vještine medijacije predviđaju promjene kod onih koji su prošli proces medijacije. Specifičnije, radi se o tome da medijatorova vještina parafraziranja i broj provedenih medijacija najviše objašnjavaju spremnost učenika za traženje podrške pri rješavanju sukoba. Nadalje, medijatorova vještina upravljanja konfliktnim situacijama najbolje objašnjava razumijevanje tuđih potreba i osjećaja, a vještina boljeg opažanja emocionalnog stanja druge osobe značajno objašnjava povećanu suradnju među stranama u sukobu.



S obzirom na to kako smo u 2014. godini zabilježili najveći broj zaposlenika (12 mj. 2014. Forum je imao 14 zaposlenika), u 2015. godini završetkom velikih projekata financiranih iz fondova EU bilježimo smanjene zaposlenika te se broj zaposlenika u prosincu 2015. smanjio na 12 zaposlenika.

Strateški plan koji smo razvili u 2015. godini postavio je novu strukturu i podjelu zadataka unutar organizacije. Prema strateškim ciljevima podijeljeni su timovi (2-3 člana), koji su zaduženi za implementaciju pojedinog strateškog cilja i podcilja. Timovi rade na osmišljavanju kurikuluma programa, projektnim prijedlozima, uspostavi partnerskih odnosa s drugim pojedincima i organizacijama i sl. To je također temelj za novu sistematizaciju radnih mjesta koja će se dogoditi početkom 2016. godine.

Što se tiče upravljanja organizacijom, uredski sastanci cijelog tima odvijaju se jednom tjedno, sastanci unutar projektnih timova odvijaju se na dnevnoj razini. Sastanci Izvršnog odbora odvijaju se 2 puta mjesečno, sastanci Upravnog odbora svaka tri mjeseca, a u međuvremenu se komunikacija unutar članova Upravnog odbora odvija elektroničkom poštom.

Početak školske godine 2015./2016. razvili smo kurikulume svih programa stručnog usavršavanja utemeljenih na ishodima učenja i stečenim kompetencijama. Kurikulumi su dostupni na mrežnoj stranici: <http://www.fso.hr/seminari/>. Stabilizacija i razvoj Foruma u 2015. godini postignuta je prvenstveno na programskoj razini. Provedbom projekata Pokreni promjenu, Školski volonteri, Razvoj kurikulumske kulture, Učenjem do kvalitetnijeg mentorstva, Razvoj školskih razvojnih planova i ostalih projekata razvili smo nove programe i nove strateške ciljeve koji su u potpunosti sukladni s mjerama koje se nalaze u Strategiji znanosti, obrazovanja i tehnologije, a koji su izazvali veliki interes kod naših korisnika. Zahvaljujući održanom Strateškom planiranju u travnju 2015. godine postavljeni su novi programski ciljevi od kojih je novi strateški cilj fokusiranost na segment upravljanje školama koji kao jednu od glavnih aktivnosti sadrži razvoj novog programa pod nazivom Akademija za ravnatelje. Isto tako krenuli smo s razvojem 3 nova kurikuluma za programe Volontiranje u obrazovanju, Obrazovanje o održivom razvoju i Kurikulum usmjeren na ishode učenja.

Zaposlenici Foruma sudjelovali su u 60 različitih konferencija, seminara, stručnih usavršavanja u Hrvatskoj i inozemstvu kao sudionici ili izlagači.

S obzirom na to da od 2014. godine, zahvaljujući institucionalnoj potpori NZZRCD-a imamo novu mrežnu stranicu jedan od noviteta je i kategorija blog gdje naši zaposlenici i suradnici pišu o aktualnim obrazovnim temama. Objavljene blogove moguće je vidjeti ovdje: <http://www.fso.hr/projects/blog/>

## → **Program volontiranja Foruma za slobodu odgoja**

Sedma generacija volonterki i volontera Foruma za slobodu odgoja u 2015. godini je ostvarila 3.326 volonterskih sati. U programu je sudjelovao 15 volonterki i volontera koji su sudjelovali u programima i projektima udruge te su također sudjelovali u drugim uredskim aktivnostima. Ovdje posebno treba spomenuti sudjelovanje volontera u provedbi projekta Učenjem do kvalitetnijeg mentorstva.

U programu su sudjelovali: Adriana Relja, Andrea Zekić, Doris Brala, Ela Jurko, Ivan Hederić, Ivana Došen, Kristijan Kovačić, Lucija Bošnjak, Luka Juras, Maja Popinjač, Marko Prpić, Monika Selimović, Petra Požgaj, Sara Novak i Vlatka Margetić.

Također, tijekom 2015. godine zaposlenici Foruma za slobodu odgoja su izradili novi koncept Volonterskog programa koji će se provoditi tijekom 2016. godine, a koji je usmjeren prema aktivnijem angažmanu volontera i mentorskom radu s njima.

U prosincu 2015. godine Forum je dobio priznanje Volonterskog centra Zagreb kao organizator volontiranja, a Mario Bajkuša kao značajan koordinator volontiranja.



Tijekom 2015. godine Forum je nastavio aktivno komunicirati s ciljnim skupinama prema kojima je usmjerena većina aktivnosti – stručnjacima u radu s djecom i mladima te mladima. Međutim, velik dio komunikacije odnosio se i na samu komunikaciju s javnosti i medijima, putem mrežnih stranica Foruma te društvenih mreža – Facebooka i Twittera.

U ovoj godini donijeli smo i novi Strateški komunikacijski plan za razdoblje od 2015. do 2017. godine u kojemu smo detaljno razradili komunikaciju prema medijima i javnosti te stavili veći naglasak na promociju seminarских grupa te promociju novih seminara (npr. Volontiranje u radu s djecom i mladima, Učenje sreće, itd.). Evaluacija prethodnog komunikacijskog plana (2012. – 2015. godine) pokazala je kako je velik dio ciljeva ispunjen, dok je dio ciljeva prebačen u ovo razdoblje strateškog plana.

Također, važno je napomenuti da smo pokrenuli i novu mrežnu stranicu koja predstavlja centralno mjesto na kojemu se objavljuju informacije o svim aktivnostima koje provodimo. Nova mrežna stranica podijeljena je na programe koje provodimo te na pregledan način omogućuje svim posjetiteljima lagan pristup informacijama o Forumu. Osim mrežne stranice, svakodnevno smo komunicirali putem Facebooka te drugih društvenih mreža, a na mjesečnoj bazi objavlivali i newsletter Foruma u kojemu smo sve zainteresirane informirali o aktivnostima koje provodimo. Pokrenuli smo i blog na novoj mrežnoj stranici, gdje smo dosad objavili kritičko-analitičke tekstove vezane za medijsku pismenost mladih, utjecaj *reality show-ova* na mlade te medijaciju.

Medijske aktivnosti obuhvaćale su sve komunikacijske kanale – tisak, radio, televiziju i internet. Ovdje se, kao i prethodnih godina, može uočiti trend da većina objava u medijima obuhvaćaju nove medije – većina vijesti o projektima, programima i aktivnostima je objavljena na informativnim portalima ili stručnim portalima, dok manji dio objava – oko 20% odlazi na radio i televiziju te na kraju na tisak.

U prošloj godini najviše medijskih objava napravljeno je o projektima Oboji svijet šarenim bojama tolerancije, Proljetnoj školi poduzetnosti za mlade te GOOD inicijativi.

Tijekom godine, u komunikaciji s javnosti, ostvarili smo sljedeće rezultate:

- Forum se pojavio u 209 objava u medijima;
- mrežna stranica Foruma imala je 54 220 pregleda;
- na Facebooku smo dobili novih 945 pratitelja, a sadržaje koje smo podijelili došli su do 838784 osobe;
- na Twitteru smo tvitnuli 70 puta u prošloj godini;
- putem newslettera Foruma poslali smo 33 različite objave zainteresiranim članovima te je broj pretplatnika na listu porastao za 221 osobu, što je na kraju godine činilo sveukupno 2128 pretplatnika na newsletter FSO-a.

# FINANCIJSKI IZVJEŠTAJ

## → Prihodi

Kod	Stavka	2014.	2015.
31	Prihodi od prodaje roba i pružanja usluga	359.281,00 kn	352.947,00 kn
32	Prihodi od članarina i članskih doprinosa	1.800,00 kn	1.110,00 kn
33	Prihodi po posebnim propisima	0,00 kn	0,00 kn
34	Prihodi od imovine	5.553,00 kn	1.558,00 kn
35	Prihodi od donacija	4.476.492,00 kn	3.744.467,00 kn
3511	...iz državnog proračuna	884.139,00 kn	607.247,00 kn
3512	...iz proračuna JLiP(R) samouprave	197.075,00 kn	189.331,00 kn
352	...od inozemnih vlada i međunarodnih organizacija	2.997.659,00 kn	2.581.843,00 kn
353	...od trgovačkih društava i ostalih pravnih osoba	397.619,00 kn	366.046,00 kn
354	...od građana i kućanstava	0,00 kn	0,00 kn
355	...ostali izvori	0,00 kn	0,00 kn
36	Ostali prihodi	0,00 kn	322,00 kn
37	Prihodi od povezanih neprofitnih organizacija	0,00 kn	0,00 kn
UKUPNO		4.843.126,00 kn	4.100.404,00 kn

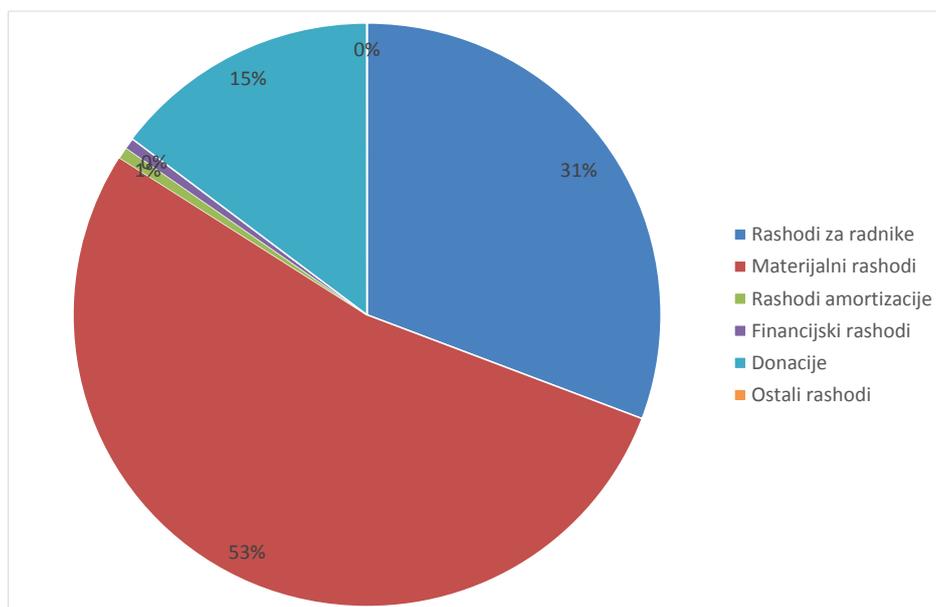
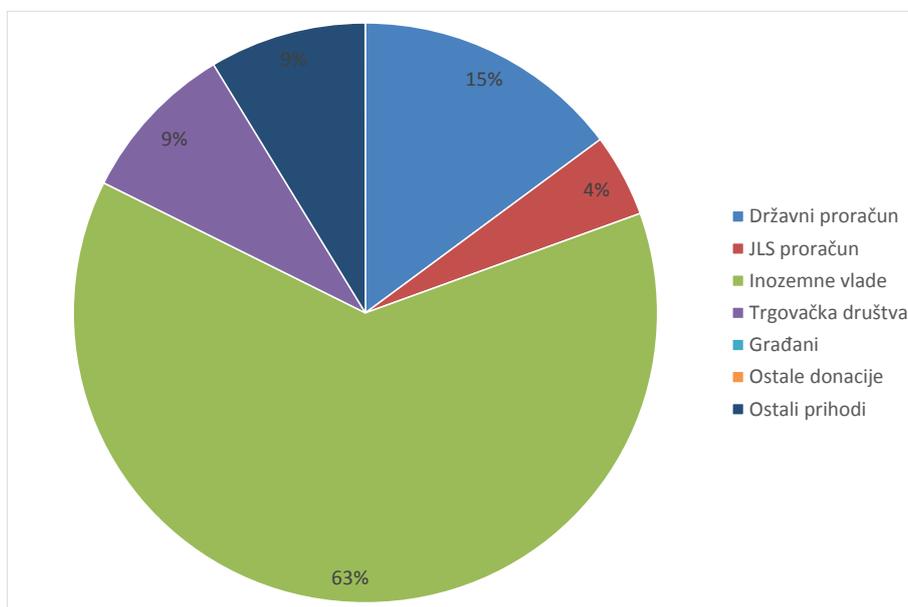
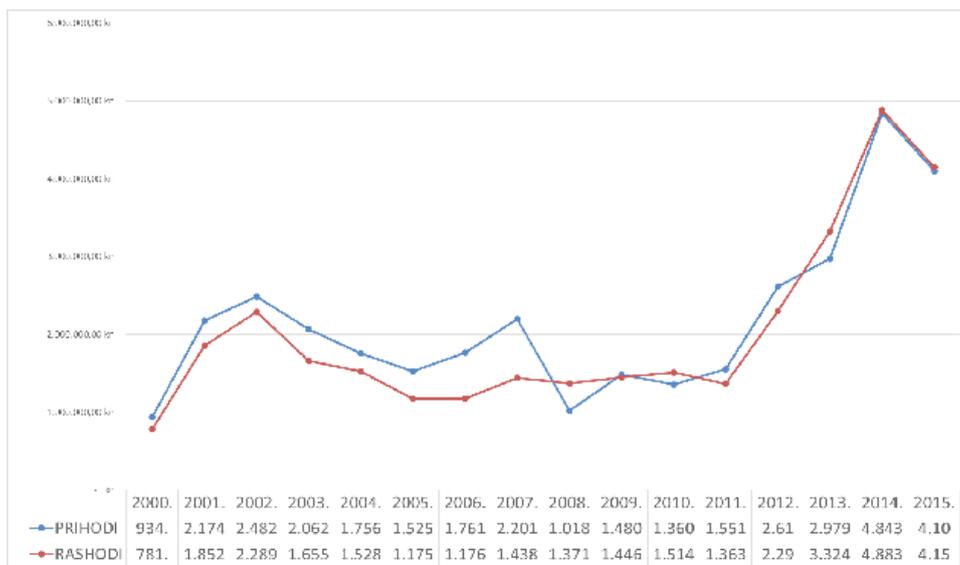
42

## → Rashodi

Kod	Stavka	2014.	2015.
41	Rashodi za radnike	1.418.694,00 kn	1.277.387,00 kn
42	Materijalni rashodi	2.948.945,00 kn	2.210.875,00 kn
43	Rashodi amortizacije	0,00 kn	0,00 kn
44	Financijski rashodi	11.227,00 kn	25.056,00 kn
45	Donacije	439.466,00 kn	609.836,00 kn
46	Ostali rashodi	0,00 kn	0,00 kn
47	Rashodi vezani uz financiranje povezanih neprofitnih organizacija	0,00 kn	0,00 kn
UKUPNO		4.833.354,00 kn	4.150.066,00 kn

## → Višak/manjak

UKUPNO	- 49.662,00 kn
--------	----------------



# PROJEKTI U 2015. GODINI

Projekt	Donator	Iznos	Stanje projekta
Our voices for democracy	NED	49.986,00 USD	nije odobreno
Obrazovanje djece migrantskog podrijetla: osnaživanje za rad u multikulturalnim okruženjima	Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva i Norway grants	177.612,38	nije odobreno
OBOJI SVIJET! bojama tolerancije-učiti demokraciju i toleranciju	Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva i Norway grants	625.349,06	nije odobreno
OBOJI SVIJET! bojama tolerancije-učiti demokraciju i toleranciju	Ministarstvo znanosti obrazovanja i sporta		odobreno
GOOD Initiative: Towards Civic Education in Schools	OSIFE	189.224,00 USD	odobreno
Oboji svijet! Misli, odluči, djeluj, uključi!	Ministarstvo socijalne politike i mladih		nije odobreno
GOOD Inicijativa	NZZRCD	399.976,00	odobreno
"Možemo to riješiti! vršnjačka medijacija u mojoj školi"	Ministarstvo socijalne politike i mladih	149.000,00	nije odobreno
„Pokreni promjenu! – mladi kao inicijatori dijaloga i pozitivnih promjena u društvu“	Ministarstvo socijalne politike i mladih		nije odobreno
Proletna škola poduzetnosti	ESF	1.242.289,32 kn	nije odobreno
Fostering EU citizenship through encouraging youth participation in policies' development		142.750€	nije odobreno
“Polaris – The Strategic Partnership for Policy Dialogues on Migrant Education”	Erasmus +		nije odobreno
Djeca u fokusu – platforma za promociju dječjih prava	Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva	523.990,00	nije odobreno
Breaking the poverty taboo: Roles and Responsibilities od Education	Erasmus +		nije odobreno

“Professional capacity dealing with diversity“ (NAOS)	Erasmus +		odobreno
Emotional intelligence up close- expressing yourself and communicating effectively with others	Erasmus +	30.280,00€	nije odobreno
Proljeťna Ńkola poduzetnosti- Ekonomsko birotehniĉka Ńkola Slavonski brod		18.000,00 kn	odobreno
Pravi smjer! Program ukljuĉivanja, orijentacije i pruŃanja iskustva mladima koji nisu trenutno u sustavu obrazovanja ili zaposlenja	Ministarstvo socijalne politike i mladih	449.935,38	nije odobreno
Proljeťna Ńkola poduzetnosti- program osposobljavanja, podrŃke i umreŃavanja za lakŃe zapoŃljavanje	Ministarstvo socijalne politike i mladih	69.998,18	odobreno
Lokalni info centar za mlade Bebrina	Ministarstvo socijalne politike i mladih	36.529,00kn	
Napredni program Medijacija i Odnosi s javnoŃću u obrazovanju	Zagrebaĉka Ńupanija	60.000,00	odobreno
Teach green, think green			nije odobreno



# SEMINARI U 2015. GODINI

U 2015. održano je 39 seminarских grupa kroz Forumove programe. Ukupno je kroz naše seminare prošao 762 sudionik od kojih bi 97,5% preporučilo naše seminare svojim kolegicama i kolegama. Prosječna ocjena seminarских grupa je 4.58 na skali od 1 do 5 na temelju anonimne evolucije. Raspisali smo i poziv za sudjelovanje na još 4 seminarске grupe iz područja Medijacije, Upravljanja školom i Unapređenja poučavanja, ali zbog nedovoljnog broja prijavljenih nismo bili u mogućnosti održati seminare.

## → Čitanje i pisanje za kritičko mišljenje

Mjesto	Datum	Projekt	Broj sudionika	Ocjena	Trenerice
Zagreb	19.12.2015.	Kotizacijska	19	4,72	Zlatica Šimunović, Biserka Šavora
Zagreb	21.2.2016.	Zagrebačka županija	21	4,8	Zlatica Šimunović, Biserka Šavora
Zagreb	u tijeku	Kotizacijska	19		Andreja Kosorčić, Gordana Novković Poje

## → Aktivno učenje i kritičko mišljenje u visokoškolskoj nastavi

Mjesto	Datum	Projekt	Broj sudionika	Ocjena	Trenerice
Zagreb	8. i 9. 5.2015., 16. i 17. 10. 2015., 27. i 28. 11.2015., 22. i 23. 1. 2016.	Kotizacijski seminar	23	4,59	Prof.dr.sc. Vesna Vlahović Štetić, doc. dr.sc. Jelena Kuvač Kraljević, prof. dr.dc. Željka Kamenov, prof. dr.sc. Vlasta VizekVidović

## → Pravo u svakodnevici

Mjesto	Datum	Projekt	Broj sudionika	Ocjena	Trenerice
Vukovar, Osnovna škola Josipa Matoša	13. i 14.3.2015.; 17. i 18.4.2015.	Da sam ja netko! – razvoj demokratskih načela i aktivnog građanstva u radu s djecom ha području Vukovarsko-srijemske i Osječko-baranjske županije, donator MZOS	23	4,72	Ana Jurišić  Branko Ančić
Zagreb, Osnovna škola Miroslava Krleže	6. i 7.11.2015.; 11. i 12.12.2015.	Oboji svijet bojama tolerancije: učiti demokraciju i toleranciju, donator MZOS	21	4,59	Ana Jurišić
Zagreb, X. gimnazija Ivan Supek	2. i 3. 12. 2015.	Vršnjačka akademija, Pravo u svakodnevici	21	3,84	Ana Jurišić
<b>Ukupno</b>			65	4,38	

## → Osnovni seminar medijacije

Mjesto	Datum	Projekt	Broj sudionika	Ocjena	Trenerice
Zagreb, Zrakoplovna škola R.Perešina - nastavnici	8. i 9. 1. 2015.	Pokreni promjenu! prevencija vršnjačkog nasilja aktivnim uključivanjem djece i mladih, donator MZOS	23	4,54	Ana Karlović, Eli Pijaca Plavšić
Rijeka, OŠ Kozala -nastavnici	9. i 10. 1. 2015.	Pokreni promjenu! prevencija vršnjačkog nasilja aktivnim uključivanjem djece i mladih, donator MZOS	23	4,81	Diana Kovačić, Dubravka Uroda
Zagreb, OŠ Iver -nastavnici	15. i 16. 1. 2015.	Pokreni promjenu! prevencija vršnjačkog nasilja aktivnim uključivanjem djece i mladih, donator MZOS	25	4,64	Marina Brkić, Višnja Pavlović
Zagreb, Zrakoplovna škola R.Perešina -učenici	15. i 16. 1. 2015.	Pokreni promjenu! prevencija vršnjačkog nasilja aktivnim uključivanjem djece i mladih, donator MZOS	20	4,85	Ana Žnidarec Čučković
Zagreb, OŠ Iver -učenici	22. i 23. 1. 2015.	Pokreni promjenu! prevencija vršnjačkog nasilja aktivnim uključivanjem djece i mladih, donator MZOS	20	4,69	Milana Rastović, Vanja Kožić
Mala Subotica, OŠ T. Goričanca -nastavnici	30. i 31. 1. 2015.	Pokreni promjenu! prevencija vršnjačkog nasilja aktivnim uključivanjem djece i mladih, donator MZOS	18	4,83	Nina Vrdoljak, Ana Žnidarec Čučković
Mala Subotica, OŠ T. Goričanca -učenici	30. i 31. 1. 2015.	Pokreni promjenu! prevencija vršnjačkog nasilja aktivnim uključivanjem djece i mladih, donator MZOS	16	4,88	Milana Rastović, Vanja Kožić
Hreljin, OŠ Hreljin i Rijeka, OŠ Kozala - učenici	5. i 6. 3. 2015.	Pokreni promjenu! prevencija vršnjačkog nasilja aktivnim uključivanjem djece i mladih, donator MZOS	20	4,81	Diana Kovačić, Dubravka Uroda
Zabok, OŠ K.Š.Gjalski - učenici	26. i 27. 2. 2015.	Pokreni promjenu! prevencija vršnjačkog nasilja aktivnim uključivanjem djece i mladih, donator MZOS	24	4,78	Nina Vrdoljak, Ana Žnidarec Čučković
Zabok, OŠ K.Š. Gjalski - nastavnici	27. i 28. 20. 2015.	Pokreni promjenu! prevencija vršnjačkog nasilja aktivnim uključivanjem djece i mladih, donator MZOS	19	4,64	Višnja Pavlović, Marina Brkić
Split, Zdravstvena škola Split - nastavnici	10. i 11. 4. 2015.	Pokreni promjenu! prevencija vršnjačkog nasilja aktivnim uključivanjem djece i mladih, donator MZOS	15	4,91	Ana Šimić
Split, Zdravstvena škola Split - učenici	10. i 11. 4. 2015.	Pokreni promjenu!-prevencija vršnjačkog nasilja aktivnim uključivanjem djece i mladih, donator MZOS	22	4,89	Nina Vrdoljak
Zagreb, Učenički dom Marije Jambrišak	12. i 13. 3. 2015.	Otvorena grupa	18	4,9	Ana Municrana, Eli Pijaca Plavišić
Školski volonteri-Split	11. i 12.2.2015.	Školski volonteri, donator EU	24	4,62	Marina Brkić, Višnja Pavlović
Školski volonteri- Zagreb	13. i 14. 3. 2015.	Školski volonteri, donator EU	21	4,88	Ana Žnidarec Čučković, Nina Vrdoljak

Bebrina, Timska medijacija	23. i 24. 3. 2015.	Zatvorena grupa za Bebrinsku udruhu mladih (nositelji, projekt EU)	11	4,73	Ana Munivrana, Marina Brkić, Katarina Grbavac
Knin	23. i 24. 4. 2015.	Projektini, nositelj projekta Centar za održivi razvoj Imotski	26	4,2	Marina Brkić, Ana Šimić
Metković	21. i 22. 2. 2015.	Projektini, nositelj projekta Centar za održivi razvoj Imotski	25	4,7	Marina Brkić, Ana Šimić
Cista Velika	16. i 17. 4. 2015.	Projektini, nositelj projekta Centar za održivi razvoj Imotski	10	4,95	Višnja Pavlović, Ana Šimić
Zagreb, Učenički dom Marije Jambrišak	28. i 29. 5. 2015.	Otvorena grupa	14	4,86	Ana Munivrana, Višnja Pavlović
Zagreb, Učenički dom Marije Jambrišak	22. i 23. 10. 2015.	Otvorena grupa	15	4,87	Ana Munivrana, Višnja Pavlović
Zagreb, X. gimnazija - učenici	26. i 27. 11. 2015.	Akademija vršnjačke medijacije, donator Grad Zagreb	17	4,73	Ana Žnidarec Čučković, Nina Vrdoljak
<b>UKUPNO</b>			<b>426</b>	<b>4,75</b>	

### → *Napredni seminar medijacije*

Mjesto	Datum	Projekt	Broj sudionika	Ocjena	Trenerice
Vukovar, OŠ Josipa Matoša	8. i 9. 5. 2015.	Da sam ja netko - razvoj demokratskih načela i aktivnog građanstva u radu s djecom na području Vukovarsko-srijemske i Osječko-baranjske županije, donator MZOS	20	4,86	Ana Žnidarec Čučković, Nina Vrdoljak
Zagreb, Ambidekster klub	5.5.2015.	Zatvorena grupa za Ambidekster klub	11	4,73	Ana Munivrana, doed.: Nina Vrdoljak, Ana Žnidarec Čučković
Zagreb, Učilište Supera	14. i 15. 5. 2015.	Otvorena grupa	19	4,8	Ana Munivrana, Eli Pijaca Plavšić, doed.: Nina Vrdoljak, Ana Žnidarec Čučković
Zagreb, Učenički dom Marije Jambrišak	13. i 14. 11. 2015.	Otvorena grupa	13	4,82	Nina Vrdoljak, doed.: + Ana Žnidarec Čučković, Ana Munivrana
Zagreb, Učenički dom Marije Jambrišak	29. i 30. 10. 2015.	Medijacija u školi – prevencija nasilja među djecom i mladima, donator Zagrebačka županija	20	4,85	Eli Pijaca Plavšić, Ana Munivrana, doed.: + Ana Žnidarec-Čučković
Zagreb, Centar za odgoj i obrazovanje Dubrava	6.-7.11.2015.	Od srca do srca: jačanja vještina stručnjaka u sustavu socijalne zaštite djece i mladih, donator Grad Zagreb	25	4,86	Ana Žnidarec-Čučković, Nina Vrdoljak, doed.: + Ana Munivrana, Ana Šimić
<b>UKUPNO</b>			<b>108</b>	<b>4,82</b>	

→ **Upravljanje školom**

Mjesto	Datum	Seminar	Broj sudionika	Ocjena	Trenerice
Zagreb, Chill-out dvorana (Hostel Chill-out)	5. – 7.11.2015.	Projekt o EU projektima: potpora školama u prijavi i provedbi projekata financiranih iz fondova Europske unije, donator Grad Zagreb, Ured za programe i projekte EU	21	4,82	Mario Bajkuša Domagoj Morić
Obrtnička škola Požega	6. – 8. 7. 2015.	Razvoj školskog kurikuluma: Suvremenim metodama do novih kompetencija	25	4,00	Biserka Šavora
Zagreb	5. i 6. 3. 2015	Uvod u projektno planiranje, Školski volonteri	17	4,00	Mario Bajkuša
Zagreb	26. i 27. 3. 2015.	Uvod u projektno planiranje, Školski volonteri	18	4,77	Domagoj Morić, Marina Brkić
<b>Ukupno</b>			<b>81</b>	<b>4,39</b>	

# ZAHVALE I PARTNERSTVA

## → **Za financijsku potporu:**

- Europska unija
- Ministarstvo socijalne politike i mladih
- Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta
- Open Society Foundation
- Ured gradonačelnika Grada Zagreba
- Ured za obrazovanje, kulturu i šport Grada Zagreba
- Ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom Grada Zagreba
- Ured za europske projekte Grada Zagreba
- Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske
- Zagrebačka županija, Upravni odjel za prosvjetu, kulturu, šport i tehničku kulturu

- Zagrebačka županija, Upravni odjel za prosvjetu, kulturu, šport i tehničku kulturu
- Organizacijama članicama GOOD inicijative
- Organizacijama članicama Koordinacije udruga za djecu
- Osnovnim i srednjim školama u Hrvatskoj te svim učiteljima koji su sudjelovali u našim programima.
- Volonterima i volonterkama FSO-a

## → **Partnerima:**

- Agencija za odgoj i obrazovanje
- Autonomni centar ACT, Čakovec
- Ambidekster klub
- Centar za odgoj i obrazovanje Dubrava
- Centar za socijalnu skrb Zagreb
- Dječji dom Zagreb
- Dom za odgoj djece i mladeži Dugave
- Bebrinska udruga mladih, Bebrina
- Centar za nezavisnu kulturu „Pogon“
- Gospođa Mirta Dagmar Muhić
- Printlab d.o.o.
- Hrvatska udruga za mirenje, Zagreb
- Infozona, Split
- Institut za društvena istraživanja u Zagrebu
- Knjižnice Grada Zagreba
- Network of Education Policy Centers
- Reading and Writing for Critical Thinking IC
- SIRIUS Network
- RISBO Ltd. Netherlands
- Regionalni info centar za mlade UMKI, Rijeka
- The Headmasters' and Headmistresses' Conference
- Centar za održivi razvoj Imotski
- Udruga „Na drugi način“
- Udruga MoSt, Split

